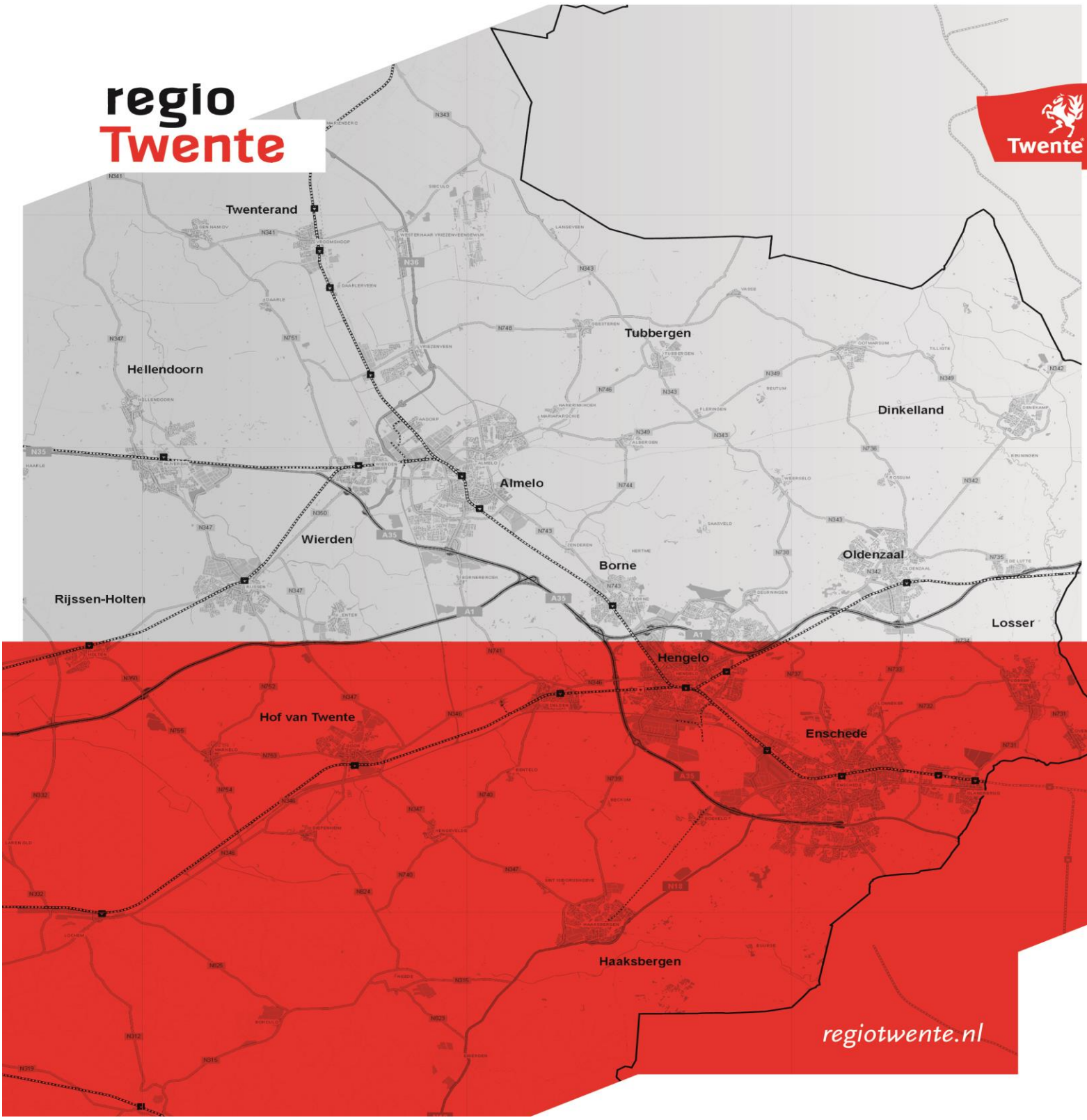

2019 Programmabegroting

regio Twente

Twente

Voorwoord

Samen voor Twente

In de beleidsbegroting 2019 vindt u terug hoe we de kracht van Twente als duurzame kennisregio nog meer gaan benutten.

Wij geloven in Twente, in verbinding en in samen werken. Wij zien het als onze missie om samen met de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners te werken aan een Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn. Ons werk is gericht op het bereiken van meeropbrengst: samenwerken brengt meer op dan alleen.

Het slim organiseren staat voor ons voorop. Waarbij wij samen met onze partners, ondernemers, kennis- en onderwijsorganisaties, zoeken naar duurzame en creatieve oplossingen. We richten ons op de waarde die wij kunnen toevoegen in 2019:

- We geven uitvoering aan onze samenwerkingsagenda 'Samen voor Twente' door de thema's publieke gezondheid (GGD Twente), jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning (OZJT), sociaaleconomische structuurversterking, recreatieve voorzieningen en Twentse belangenbehartiging (lobby) verder vorm te geven.
- In 2018 heeft de eerste toekomstgerichte evaluatie van Regio Twente plaatsgevonden waar we in 2019 op basis van de besluitvorming mee aan de slag gaan.
- Wij ondersteunen de uitvoering van de Agenda voor Twente aan de hand van het dynamische uitvoeringsprogramma 2019.
- We stellen de gebruiker centraal wanneer het gaat om gezondheid door het accent te leggen op 'eigen regie' voor gezondheid en in te zetten op een gezonde start en gezonde levensjaren.
- We werken continue aan het professionaliseren van onze organisatie. We doen dit door aan te sluiten bij de behoefte van de veertien gemeenten, te leren en te reflecteren. In onze dienstverlening digitaliseren we en werken we laagdrempelig. We zetten ons ervoor in om steeds beter in samenhang te adviseren op Twents niveau. Daardoor kunnen de gemeenten steeds beter aan de voorkant sturen en bijsturen op de opgaven waar ze voor staan. LEAN is onze *way of live* waarmee we steeds slimmer en efficiënter het werk uitvoeren, samen met elkaar.
- We delen onze kennis, organiseren de ontmoeting en zijn transparant in de resultaten en effecten die we bereiken. Ook dragen we die met trots uit en leveren we steeds hoogwaardiger kennis. In 2019 zetten we belangrijke stappen om meer data gedreven te kunnen werken.

Verbinden en samenwerken, dat blijven we ook in 2019 doen, met de voorliggende programmabegroting als uitgangspunt. Onze samenwerking en opbrengsten zijn belangrijk om ook in 2019 van betekenis te kunnen zijn voor een (veer)krachtige regio. Vol trots voor alle Twentenaren, zodat zij gezond en kansrijk zijn binnen een vitaal Twente.

We kijken uit naar de samenwerking en de opbrengsten in 2019.

secretaris,

ir. G.H. Tamminga

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

Inhoudsopgave

Voorwoord **3**

1. Samenvatting **6**

2. Inleiding en leeswijzer **7**

3. Vaststelling **8**

4. Regio Twente **9**

Beleidsbegroting **10**

Programmaplan **10**

5. Domein Gezondheid **10**

6. Domein Leefomgeving **14**
6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente *14*
6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen *20*

7. Bestuur en ondersteuning **23**

8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14 ..... **24**

9. Veilig Thuis Twente **27**

10. Coalitions of the Willing **30**
10.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente *30*
10.2 Kennispunt Twente *31*
10.3 Milieu, Duurzaamheid en Afval *33*
10.4 Twentse Kracht *35*
10.5 Salarisadministratie *37*
10.6 Agenda voor Twente *39*

11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen **40**

12. Paragrafen **41**
12.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing *41*
12.2 Onderhoud kapitaalgoederen *46*
12.3 Bedrijfsvoering *49*
12.4 Verbonden partijen *51*
12.5 Financiering *53*

13. Financiële begroting **55**
13.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming *55*
13.1.1 Specificatie gemeentelijke bijdrage 2019 t.o.v. 2018 58
13.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten 58
13.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting *59*
13.2.1 Geprognosticeerde balans 59
13.2.2 Berekening EMU-saldo 60

Bijlagen **62**

Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage 2019 (per taakveld) **62**

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 2 Solvabiliteitsratio 44
Figuur 3 Netto Schuldquote 44
Figuur 4 Netto Schuldquote Gecorrigeerd 45
Figuur 5 Structurele exploitatieruimte 45
Figuur 6 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming 55

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2019 6
Tabel 2 Beleidsindicatoren 23
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen 40
Tabel 4 Ratio Weerstandsvermogen 41
Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit 42
Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's. 43
Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit 43
Tabel 8 Renteschema 53
Tabel 9 Renteomslagpercentage 54
Tabel 10 Renterisiconorm 54
Tabel 11 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage 58
Tabel 12 Overzicht incidentele baten en lasten 58
Tabel 13 Verloopoverzicht reserves 61
Tabel 14 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 61
Tabel 15 Herinvesteringen 61

1. Samenvatting

Overzicht van baten en lasten 2019 en gemeentelijke bijdrage

Het overzicht van baten en lasten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2019 en de meerjarenraming 2019-2022 vormen samen het deel van de financiële programmabegroting. Onderstaand het overzicht van baten en lasten voor het jaar 2019.

Domein		Taakveld	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Per ** inwoner
Gezondheid	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 677.019	€ 894.765	€ 217.746-	€ 0,35-
	7.1	Volksgezondheid	€ 17.692.801	€ 4.766.217	€ 12.926.584	€ 20,58
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 320.329	€ 418.474	€ 98.145-	€ 0,16-
Totaal Gezondheid			**€ 18.690.149**	**€ 6.079.457**	**€ 12.610.693**	**€ 20,08**
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 0,44
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 1.730.480	€ 425.000	€ 1.305.480	
	3.1	Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	€ 337.549	€ 12.000	€ 325.549	€ 0,52
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda van Twente	€ 44.723	€ 269.330	€ 224.607-	€ 0,36-
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 2.046.722	€ 882.683	€ 1.164.039	€ 1,85
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ -
Totaal Leefomgeving			**€ 4.520.816**	**€ 1.674.013**	**€ 2.846.803**	**€ 2,45**
Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	€ 109.610	€ -	€ 109.610	€ 0,17
	0.4	Overhead	€ 14.455.718	€ 3.341.326	€ 11.114.393	€ 17,70
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	
	0.7	Algemene uitkering en overige uikeringen gemeentef	€ 430.496	€ -	€ 430.496	€ 0,69
Totaal Bestuur en ondersteuning			**€ 15.055.414**	**€ 3.400.916**	**€ 11.654.498**	**€ 18,56**
OZJT/Samen14	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 954.060	€ 170.000	€ 784.060	€ 1,25
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14			**€ 954.060**	**€ 170.000**	**€ 784.060**	**€ 1**
Veilig Thuis Twent	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.415.662	€ -	€ 3.415.662	€ 5,44
Totaal Veilig Thuis Twente			**€ 3.415.662**	**€ -**	**€ 3.415.662**	**€ 5**
Coalition of the Willing	0.1	Bestuur NWS	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	
	3.1	Economische ontwikkeling KP	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor Twente	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	
Totaal Coalition of the Willing			**€ 4.900.354**	**€ 5.432.483**	**€ 532.129-**	**€ -**
Totaal van de programma's			**€ 47.536.456**	**€ 16.756.869**	**€ 30.779.586**	**€ 48**
			€ -	€ -	€ -	€ -
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**€ 47.672.495**	**€ 16.908.181**	**€ 30.764.314**	**€ 47,78**
Totaal saldo van baten en lasten			**€ 136.040-**	**€ 151.312-**	**€ 15.272**	
Mutaties Reserves	0.10	Mutaties reserves	€ 136.040	€ 151.312	€ 15.272-	€ 0,02-
Totaal Mutaties reserves			**€ 136.040**	**€ 151.312**	**€ 15.272-**	**€ 0,02-**
Totaal			**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 47,75**

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten 2019

** betreft de som van alle baten en lasten op productniveau / projectniveau.*
*** aantal inwoners per 1-1-2018 is vastgesteld op 628.048. De uitgaven van de Jeugdgezondheidszorg worden verdeeld op basis van het aantal jeugdigen per gemeente en zijn in dit overzicht een indicatie van het bedrag per inwoner.*

De gemeentelijke bijdrage 2019 stijgt met € 1.313.212 ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2018 (na wijziging). Deze stijging, die aansluit op de door de 14 Twentse gemeenten opgestelde begrotingskaders, is het gevolg van de volgende wijzigingen:

- de geraamde salarissen 2019 (+ € 321.837) t.o.v. de raming in de begroting 2018 (=met name de verwachte salarisverhoging);
- de geraamde looncompensatie 2019 (+ € 684.469) en prijscompensatie (+ € 266.823) volgens de voorspelling van het Centraal Plan Bureau;
- overheveling budget van VRT-GHOR naar GGD-GROP (+ € 8.000);
- toerekening omslagrente (+ € 32.083);

Voor de deelnemende gemeenten aan Kennispunt Twente en Netwerkstad Twente (Coalition of the Willing) daalt de gemeentelijke bijdrage door de aanpassing van de begroting met:

- aanpassing Kennispunt uit gemeentelijke bijdrage (- € 575.195);
- aanpassing Netwerkstad uit gemeentelijke bijdrage (- € 216.144).

Per saldo stijgt de totale gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2019 met € 521.872 voor het basistakenpakket zijnde 1,73%, ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2018 (na wijziging). Voor een nadere specificatie van de stijging van de gemeentelijke bijdrage wordt hier kortheidshalve verwezen naar hoofdstuk 13 'Financiële toelichting' (paragraaf 13.1.1). Voor een specificatie van de financiële gevolgen van de individuele gemeente staan in bijlage 2.

2. Inleiding en leeswijzer

De programmabegroting

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Regio Twente. Ze heeft een kader stellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze het algemeen bestuur bij de uitvoering van zijn controlerende en kader stellende taak en het budgetrecht.

Zowel de begroting als de jaarstukken zijn in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de vier onderstaande onderdelen verdeeld:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Programmarekening
	4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting		4. Balans

Leeswijzer

Deze leeswijzer maakt u wegwijs in de programmabegroting.

In de inleidende hoofdstukken 1 en 2 staat de samenvatting aangevuld met de inhoud en achtergronden van de programmabegroting. In hoofdstuk 3 staat de door het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies aan het algemeen bestuur voorgelede besluit ter vaststelling. Hoofstuk 4 heeft ook een inleidende karakter: het schetst een beeld van Regio Twente.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting omvat programma's, samenhangende sub programma's en paragrafen. In de programma's en sub programma's wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Regio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de, door BBV verplichte, volgende drie w-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat doen we ervoor?
3. Wat gaat het kosten (overzicht baten en lasten)?

De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect, dat kan worden vertaald in één of meerdere algemene beleidsdoelstellingen. Dit wordt uitgewerkt in een programma. De tweede vraag gaat in op activiteiten in termen van de 'output-/outcome gegevens' die nodig zijn voor het bereiken van het beoogde maatschappelijke effect. Dit wordt beschreven in de sub programma's die bij het betreffende programma horen, of in het programma zelf als geen sub programma's aanwezig zijn. De derde vraag heeft betrekking op de baten en lasten die aan het programma respectievelijk het sub programma worden toegewezen om de gewenste effecten te bereiken.

De paragrafen van de programmabegroting geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van Regio Twente. Dit betreft weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, financiering en rechtmatigheid.

Financiële begroting

Door vaststelling van deze begroting autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente tot het doen van uitgaven voor realisatie van de programma's.

3. Vaststelling

Het algemeen bestuur van Regio Twente dient de programmabegroting 2019 als geheel vast te stellen. Het algemeen bestuur delegeert de bevoegdheid tot het aangaan en afwikkelen van financiële en andere rechten en verplichtingen binnen de programmabegroting aan het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente, voor zover deze bevoegdheid niet reeds uit de wet en vastgestelde regelingen voortvloeit.

Het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente voeren de in de begroting opgenomen programma's, het daaraan ten grondslag liggende beleid en de paragrafen uit en rapporteren daarover aan het algemeen bestuur in tussentijdse rapportages en jaarstukken.

Het algemeen bestuur van Regio Twente;

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur en bestuurscommissies van 11 april 2018;

BESLUIT

tot vaststelling van:

a. de programmabegroting 2019.

b. het overzicht gemeentelijke bijdrage begroting 2019 (zie bijlage 2), met dien verstande dat het totaalbedrag zoals genoemd in deze bijlage (€ 30.764.314) in principe ongewijzigd zal blijven. Op programmaonderdelen kunnen wijzigingen ontstaan vanwege een gewijzigde kostentoerekeningen in de productenraming 2019 die in december 2018 verschijnt.

en neemt kennis van:

c. de in de paragrafen genoemde risico's.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente van 11 juli 2018.

Dagelijks bestuur,
secretaris, voorzitter,

ir. G.H. Tamminga dr. G.O. van Veldhuizen

4. Regio Twente

Twente is een stedelijke regio, een regio van 14 gemeenten met ruim 628.000 inwoners waar het bruist van de creativiteit in een prachtige omgeving met een sterke identiteit en een voor Nederland en Europa krachtig technologisch profiel. Er is in Twente ruimte voor innovatief ondernemerschap met kansen op het gebied van hightech systemen en materialen/maakindustrie, binnen de vrijetijdseconomie, in de sector logistiek en de ´biobased economy´. Maar, Twente is ook een kwetsbare regio gezien het gemiddeld inkomen en de werkgelegenheid. Beide blijven achter bij het Nederlands gemiddelde.

Dienstverlenende netwerkorganisatie

Twente verdient een overheid die zich samen met ondernemers, onderzoekers en onderwijs sterk maakt voor de regio. Een overheid die slim samenwerkt, zodat de dienstverlening aan de Twentse samenleving zo goed mogelijk verloopt. Daar zet Regio Twente zich maximaal voor in. Samen met de gemeenten en onze andere partners werken we aan een duurzame en vitale samenleving.

Als samenwerkingsverband van en vóór de 14 Twentse gemeenten (verlengd lokaal bestuur) is Regio Twente actief op diverse terreinen: gezondheid (GGD Twente), zorg en jeugdhulp Twente (OZJT), recreatieve voorzieningen, sociaal economische structuurversterking en belangenbehartiging/lobby. Ze onderhoudt nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de Provincie Overijssel en met de EU. Ook speelt Regio Twente een belangrijke rol bij het actief promoten van het merk Twente als vooraanstaande kennisregio, zowel landelijk als in Europa.

Regio Twente werkt als dienstverlenende netwerkorganisatie samen met de gemeenten, andere overheden en maatschappelijke partners. Daarin staan klant- en resultaatgericht werken, innovatie en kwaliteit in onze producten en diensten steeds centraal. En is 'dat wat goed is voor Twente is goed voor Regio Twente' het uitgangspunt.

Innovatieve regio versterken

Regio Twente levert met haar inzet – ondersteunend aan de Twente Board en de samenwerkende gemeenten - een bijdrage aan het versterken van Twente als een innovatieve, ondernemende en internationaal georiënteerde kennisregio. Een duurzame en vitale regio waar ruimte is voor kennisontwikkeling en innovatief ondernemerschap, maar ook een regio waar rust en ruimte is om gezond te leven, te werken en te recreëren.

Twentse samenwerking bevorderen

Door belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen – de sociaaleconomische situatie van Twente, bezuinigingen bij overheden, de nieuwe taken van gemeenten op het gebied van de participatie, WMO en jeugdzorg, globalisering en demografische veranderingen en vergrijzing – groeit de behoefte aan samenwerking in Twente, zowel bij de gemeenten als andere organisaties. Regio Twente is een belangrijke aanjager van het verder versterken van de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de 14 gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren.

Beleidsbegroting

Programmaplan

5. Domein Gezondheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Publieke Gezondheid**
Domein directeur	**Mevrouw S. Dinsbach**

Inleiding

In Twente zal de bevolking de komende 25 jaar licht krimpen en gelijktijdig bovengemiddeld vergrijzen. Het aantal 65-plussers stijgt van 115.000 naar 168.000. Een groei van 53.000 (46%). De potentiële beroepsbevolking neemt af met circa 55.000, en het aantal 0-20 jarigen daalt met circa 20.000. Kortom aanzienlijke gevolgen voor onder andere arbeidsmarkt, inkomen, bestedingen en kosten voor zorg/ondersteuning. Al naar gelang de specifieke situatie kunnen de verschillen per gemeente groter zijn en kan de demografische ontwikkeling direct gevolgen hebben voor de leefbaarheid/infrastructuur.

Deze demografische ontwikkeling is een gegeven. Centrale vraag vanuit gezondheidsoptiek is op welke wijze gezondheid een bijdrage kan leveren om hierop te anticiperen. Gemeenten hebben een taak in het beschermen, bevorderen en bewaken van de gezondheid van hun inwoners op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg). Voor de uitvoering draagt mede GGD Twente zorg. Deze meer traditionele taak(-opvatting) en -uitvoering verschuift echter meer en meer. Gemeenten hebben door de transities in het sociaal domein een grote verantwoordelijkheid in het systeem van de gezondheidszorg gekregen. In toenemende mate wordt gewerkt aan het anders vorm geven van het systeem van gezondheid binnen het sociaal domein. Het besef dat voorkomen van ziekte beter is dan genezen en dat voorkomen ook veel kosten bespaart op langere termijn, maakt dat gezondheid meer aandacht krijgt. De demografische ontwikkeling versterkt dit.

Het bovenstaande staat overigens nog los van het gegeven dat mensen een goede gezondheid vrijwel altijd op de eerste plaats stellen. Het beste medicijn voor gezondheid(-sbeleving) is werk. Zowel voor inkomen/besteding als de sociale functie ('ik doe er toe'). Omgekeerd is een goede gezondheid(-sbeleving) belangrijk om beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt of breder te participeren in de samenleving.
De bijdrage vanuit gezondheid (dus ook de inzet van de GGD) is een focus op **gezonde levensjaren.** Gezonde levensjaren bevordert het goed doorlopen van de schoolloopbaan, participatie, beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en betekent op latere leeftijd minder/later beroep op (zorg-) voorzieningen.

Ook in Twente leven we gemiddeld langer en langer in goede gezondheid. De verschillen in gezondheid(-sverwachting) tussen de Twentse burgers zijn echter groot. En Twente kent als regio achterstand op veel andere regio's in Nederland. De komende jaren is het dan ook belangrijk om, voortbouwend op de ingeslagen weg, de inzet verder vorm te geven. We moeten ons hierbij echter wel realiseren dat het een zaak is van lange adem en inzet vraagt van veel partijen. Partijen die zich beroepsmatig dagelijks bezighouden met gezondheid, maar ook partijen die het maatschappelijk middenveld vormen, zoals scholen, welzijnsorganisaties en sportclubs. Deze hebben immers met hun dienstverlening effect op de gezondheid van inwoners. Voor het verbeteren van de gezondheid hebben we ook de bedrijven nodig die actief zijn in Twente. Enerzijds omdat veel van hun werknemers Twentse burgers zijn en anderzijds omdat de manier van produceren en de eindproducten invloed kunnen hebben op de gezondheid. Daarnaast ligt er een sterke relatie tussen de mate van gezondheid en het hebben van werk. Vanuit de focus op gezonde levensjaren zal de aansluiting op specifieke gemeentelijke vraagstukken en behoeften, zoals implementatie omgevingswet, het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid van de burger het creëren van voldoende passende werkgelegenheid, juist in de veranderende samenleving cruciaal zijn.

Generiek is het uitgangspunt dat preventie, in de vorm van een gezonde leefstijl, grote baten heeft voor mensen in de zin van vitaliteit, langer genieten van het leven en van een grotere inzetbaarheid. Daarnaast zijn er mensen met een ziekte of aandoening, maar die daarmee niet per se beperkt of ongezond zijn. Centraal hierbij is hoe goed mensen in staat zijn zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het gaat om veerkracht en zelfredzaamheid. Eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van burgers zijn belangrijke uitgangspunten. Niet elke burger of groep burgers zal

in staat zijn in hoge mate zelfredzaam te worden en te blijven. Van belang is dat burgers voldoende in staat worden gesteld de eigen 'gezondheidsvaardigheden' te vergroten.
De programmabegroting 2019 is de laatste binnen de bestuursagenda 2016-2019. In 2019 zullen we de bestuursagenda 2020-2023 opstellen. Daaraan voorafgaand zijn we inmiddels gestart met een verkenning hierop. Daarbij richten we onze blik op de verdere toekomst. Willen we recht doen aan het karakter van preventie en gezondheidsbevordering, dan is een blik vooruit van vier jaar te beperkt. Ons werk en onze opdracht vraagt een blik die veel verder ligt. Daar wil GGD Twente expliciet mee aan de slag. Kijken naar 2030 en verder en dat vertalen naar wat we in de volgende bestuursagenda moeten doen.

Toelichting op het programma

GGD Twente heeft het bewaken, beschermen en bevorderen van een gezonde Twentse samenleving als missie meegekregen van zijn bestuurders. De ambities van de Twentse gemeenten op het gebied van gezondheid voor hun burgers zijn opgenomen in de bestuursagenda 2016-2019. Daarmee is deze programmabegroting de laatste die gestoeld is op deze bestuursagenda. De meer operationele activiteiten en indicatoren worden expliciet opgenomen in de productenramingen per jaar. De focus van GGD Twente op **gezonde levensjaren** vindt primair plaats vanuit de ruim 200.000 jaarlijkse eigen klantcontacten. Secundair vindt dit plaats door het aangaan van samenwerking met andere partijen die 'klantcontacten' hebben. In die samenwerking willen wij de samenwerkingspartner verleiden tot inzet die kan leiden tot meer gezondheid. De wijze waarop bijna alle klantcontacten worden uitgevoerd en onderzoeks- en beleidscapaciteit wordt ingezet, blijft het licht staan van een tweetal rode draden:

- inzet is vereist van meerdere partijen (vitale coalities);
- mogelijkheden van mensen om zich aan te passen aan hun omstandigheden en deze mogelijkheden, waaronder veerkracht en zelfredzaamheid, versterken (positieve gezondheid).

GGD Twente is primair een uitvoeringsorganisatie. Dit houdt in dat verreweg het grootste deel van de (financiële) inzet plaatsvindt in going concern taken. Enkele voorbeelden voor het jaar 2017 (bron: Productiecijfers 2017):

- 132.000 onderzoeken kinderen 0-18;
- 590 meldingen infectieziekten;
- 3518 consulten TBC
- 1.187 inspecties kinderopvang;
- 4.298 SOA consulten;
- 206 meldingen milieuvraagstukken (asbest, binnenmilieu, bodem);
- 74 meldingen woningvervuiling;
- 2.853 forensische dienstverlening.

Bij veel van deze contacten is de GGD zichtbaar. Bij een aantal taken wordt de GGD pas zichtbaar als zich een calamiteit voordoet. In het geval van een ramp en/of crisis kunnen het leven en de gezondheid van vele personen en/of grote maatschappelijke belangen in ernstige mate worden bedreigd of geschaad. In het GGD Rampen Opvang Plan (GROP) zijn de taakverdeling en samenwerking bij crises en rampen beschreven voor de bij de uitvoering betrokken organisaties, de GGD en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR). Beiden zijn organiek verbonden door een éénhoofdige leiding in de persoon van de directeur Publieke Gezondheid.

Het ligt voor de hand dat 'bevorderen' gebeurt vanuit de focus op gezonde levensjaren. De nadruk ligt hierbij op een **'gezonde start',** dus investeren in de gezondheid van de jeugd als basis voor een gezonde levensloop. Vaccinatie is een belangrijk onderdeel om een gezonde start te garanderen. Voor 2019 geldt dat dit voor het eerst onder de financiële verantwoordelijkheid van gemeenten zal vallen. Een gezonde start op jeugdige leeftijd neemt niet weg dat op latere leeftijd; zowel bij volwassen als ouderen, ook voldoende gezondheidswinst te behalen is. Juist vanwege het toenemende belang van de sociale context, blijkt dat de logische verschuiving van inzet naar een geografische eenheid (wijk/buurt) die wij voorzagen, doorzet. Derhalve zijn voor de volwassenen- en ouderenmonitor in verschillende gemeenten meer mensen in een bepaald postcodegebied uitgenodigd om aan het onderzoek mee te doen. Daarmee was het aantal deelnemers in dat gebied voldoende om betrouwbare uitspraken te doen over de gezondheidssituatie op dat niveau.

Sociaal economische factoren bepalen daarnaast in grote mate het aantal gezonde levensjaren. De groep met lage sociaal economische status (SES) heeft een grote achterstand in gezonde levensjaren ten opzichte van de groep met een hogere SES. We realiseren ons dat Sociaal Economische GezondheidsVerschillen (SEGV) een venijnig probleem is. Wellicht niet oplosbaar, maar in onze overtuiging zeker wel te verkleinen. Grote winst is te behalen door extra aandacht voor de groep met een lage sociaal economische status. We geven aan deze groep aandacht via de Academische werkplaats

Jeugd ('kinderen in armoede'), door verbinding te maken met projecten 'baanbrekend landschap' en 'supporter van elkaar'. Maar ook door een regionale werkgroep vanuit het Ambtelijk Overleg Publieke gezondheid te ondersteunen. Vanuit de jeugdgezondheidszorg wordt in de dagelijkse uitvoering extra aandacht gegeven aan wijken die laag scoren op de SEGV schaal.

In de wijze waarop taken worden uitgevoerd is het meeste effect op gezondheid te behalen door samen te werken met andere beleidsterreinen van gemeenten. Maar ook door samen te werken met maatschappelijke organisaties en maatschappelijke partijen. De afgelopen tijd zijn er diverse coalities gevormd zoals Twente Gezond, Vitaal Twente en samenwerking in diverse lokale projecten. Met de partijen die betrokken zijn bij de introductie van de nieuwe Omgevingswet (ingaand 2021), zoals de gemeentelijke afdelingen RO, provincie en VNG zijn de banden aangehaald. Door op deze wijze samen te werken zijn grotere effecten te behalen dan wanneer wij ons beperken tot sec publieke gezondheid.

Programma Gezondheid

Wat willen we bereiken?
Inspanningen van de GGD dienen uiteindelijk in het teken te staan van meer 'gezonde levensjaren' voor de Twentse burger.
Op basis van de prioriteiten die de 14 Twentse gemeenten eerder hebben geformuleerd, hebben we de volgende ambities:

Bevorderen:
1. minimaal net zo lang in gezondheid leven als in de rest van Nederland;
2. in Twente heeft iedereen gelijke kansen op gezondheid;
3. ouderen zijn in de gelegenheid om gezond oud te worden;

Bewaken:
4. de Twentse jeugd is in staat om een gezond leven te leiden;
5. nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen worden tijdig gesignaleerd en aangepakt;

Beschermen:
6. risicogroepen krijgen specifieke aandacht, zodat hun gezondheid kan verbeteren;
7. infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving worden voorkomen en gereduceerd.

Wat doen we ervoor?
GGD Twente wil zijn ambities realiseren door zijn corebusiness adequaat en op een kwalitatief hoog niveau uit te voeren.

Voor de jeugdgezondheidszorg betekent dit dat het speelveld dat het landelijk professioneel kader voor professionals biedt, om samen met ouders het basispakket JGZ meer flexibel uit te voeren, optimaal wordt benut. Bijvoorbeeld door best-practices uit de uitvoeringspraktijk van pilots in JGZ-teams, voor de hele JGZ beschikbaar te maken. Door extra aandacht te besteden aan de landelijke JGZ-preventieagenda. Door naast de uitvoering van het basispakket JGZ maatwerkafspraken te maken met gemeenten. Door de jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen zodanig te scholen/in te werken dat zij alle vormen van consulten en contacten kunnen uitvoeren voor alle jeugdigen (integraal werken). Door te kijken naar de meerwaarde van het inzetten van verpleegkundigen-specialist. En als laatste door assistenten te equiperen om hier de juiste ondersteuning in te kunnen bieden.

Voor de activiteiten binnen onze afdeling algemene gezondheidszorg betekent dit dat we de kernactiviteiten optimaliseren door gebruik te maken van eigentijdse middelen en goed aan te sluiten bij de wereld van de te onderscheiden doelgroepen. Zo zetten we in toenemende mate sociale media in om de doelgroep zo goed als mogelijk te bereiken en zoeken de groepen op festivals en grote evenementen. De afdeling OGGZ ziet de vraag naar advies en ondersteuning toenemen. De pilot met de wijk-GGD'er in Haaksbergen (2017/2018) geeft ons de mogelijkheid om de doelgroep personen met verward gedrag in de toekomst beter te kunnen bedienen vanuit publieke gezondheid.

Ook voor de andere onderdelen van GGD Twente geldt dat we inzetten op up-to-date-opgeleide professionals. Elke afdeling heeft daarvoor een opleidingsplan. We stemmen onze dienstverlening voortdurend, zoveel als mogelijk, af met de cliënten. Daarnaast zoeken we de samenwerking met ketenpartners in netwerken. Recente voorbeelden hiervan zijn het Centrum Seksueel Geweld, het regionale zorgnetwerk Antibiotica resistentie. Alle inspanningen zullen een lange adem vergen. Dat geldt ook voor de verwachte resultaten.

Veel maatschappelijke effecten zullen pas over langere tijd zichtbaar zijn en veroorzaakt worden door inspanningen op meerdere terreinen en de inzet van meerdere partijen. De inzet van GGD Twente op jaarschijfniveau, met de specifieke voor dat jaar geldende activiteiten en indicatoren, wordt opgenomen in de productenraming. Uit langjarige monitoring zal blijken in welke mate het lukt onze ambities te bereiken. Een één-op-één relatie leggen tussen investeren in een 'gezonde start' en beperking van zorgkosten op latere leeftijd is niet te leggen. Hooguit via een beleidstheorie. Desondanks is monitoring van belang om op enigerlei wijze resultaat van inspanningen te zien. GGD Twente participeert in diverse (landelijke) gremia om te komen tot een adequate set van indicatoren die bewijslast kunnen leveren voor het leiden tot grotere participatie door de inspanningen vanuit gezondheid. Eind 2016 is een eerste versie van het meetinstrument positieve gezondheid opgeleverd. De validiteit van deze eerste versie van het instrument voor het op wetenschappelijke wijze meten van gezondheid wordt betwijfeld. Als gespreksinstrument functioneert het uitstekend. Elementen uit het meetinstrument gebruiken we in onze gezondheidsmonitors en andere onderzoeken. Gelijktijdig leveren we waar mogelijk onze bijdrage in het verbeteren van het meetinstrument. Ook de volwassenen- en ouderenmonitor, gehouden in het najaar 2016 en uitgewerkt in 2017, en de Kindermonitor gehouden in 2017 en uit te werken in 2018 leveren mogelijk aanknopingspunten voor het opstellen van indicatoren.

In de Academische Werkplaats Jeugd in Twente, onderdeel 'Versterking van zorg voor kinderen in armoede', wordt onderzocht hoe professionals in de zorg voor jeugd, in samenwerking met gezinnen die in armoede leven (ervaringsdeskundigen), gezondheid en welzijnsproblemen bij kinderen kunnen oppakken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zogenaamde Eigen-Kracht principes.

Juist vanwege het integrale karakter en onderlinge afhankelijkheid zijn outcome effecten ook te meten in, veelal al bestaande, (gemeentelijke) onderzoeken rond o.a. arbeidsparticipatie, beschikbaarheid vrijwilligerswerk, mantelzorg(-ondersteuning), schooluitval en het beroep op Wmo-voorzieningen. Het boeken van vooruitgang op deze thema's is dan ook een verdienste van veel partijen, inclusief de aandacht voor gezonde levensjaren.

Overzicht van baten en lasten

Gezondheid	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Volksgezondheid	4.766.217	17.692.801	12.926.584
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	894.765	677.019	-217.746
Taakveld: Begraafplaatsen en crematoria	418.474	320.329	-98.145
Totaal	**6.079.457**	**18.690.149**	**12.610.693**
Taakveld Overhead	114.065	8.555.091	8.441.026
Mutaties reserves	106.312[1]	0	-106.312
Gemeentelijke bijdrage	**6.299.834**	**27.245.240**	**20.945.406**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

[1] Op 31 januari 2018 is het dekkingsvoorstel voor het project nieuw Digitaal Dossier JGZ besproken in de bestuurscommissie Publieke Gezondheid. Naar aanleiding hiervan is besloten om het verwachte tekort in 2019 van € 106.312 te dekken uit de egalisatiereserve Gezondheid.

6. Domein Leefomgeving

Domein directeur ir. G.H. Tamminga

Inleiding

Domein Leefomgeving is het faciliterende domein voor de teams Economie, Recreatieve Voorzieningen, Organisatie voor de Zorg en Jeugdhulp (OZJT), Netwerkstad Twente, Kennispunt Twente. Zowel Netwerkstad, Kennispunt Twente als OZJT hebben een eigen begroting die binnen de algemene begroting van Regio Twente is opgenomen, zie Coalition of the Willing.

6.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente

Programmamanager drs. S.L. van der Steen

De 14 Twentse gemeenten hebben Regio Twente gevraagd de economie te helpen versterken. De kennisinnovatieve regio vraagt om een continue inzet om voor alle inwoners/bezoeker een plek te zijn waar men prettig woont, werkt en verblijft. Daarom hebben de 14 gemeenten sociaal-economische structuurversterking opgenomen in het basispakket van Regio Twente als een van de te behartigen belangen.

> "Versterking van de sociaaleconomische structuur is voor Twente van groot belang om een economisch sterke en daarmee gepaard gaande gezonde en welvarende regio te behouden en te blijven, waar het goed wonen, werken en recreëren is."
>
> Regionale Samenwerkingsagenda 2017-2020

Vanuit team economie coördineren we de lobby en belangenbehartiging. We adviseren de Twentse gemeenten op hun inzet voor de bereikbaarheid van Twente, waarmee we ook bijgedragen aan het vestigingsklimaat. Verder plegen we inzet op het verbeteren van de regionale arbeidsmarkt zodat we ook de vraag naar arbeidskrachten kunnen beantwoorden in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Ook zetten we in op de versterking van Twente als logistieke hotspot en Twente als sterke toeristisch recreatieve regio. Daarbij is de circulaire economie integraal onderdeel van de inzet. Het aantrekken van nieuwe en internationale bedrijven voor Twente blijft op de agenda. We begeleiden vanuit team economie de afronding van de laatste projecten uit de oude regionale investeringsagenda 'Agenda van Twente' 2007-2017, waaronder het beheer van verstrekte vouchers en kredieten vanuit MKB-fonds en het Innovatiefonds Twente.
Regio Twente behartigt ook belangen op het terrein van vrijwillige samenwerking. Team economie faciliteert en coördineert vrijwillige samenwerking op verzoek van 2 of meer gemeenten (Coalitions of the Willing) op sociaal-economische thema's. In dat kader faciliteren we de uitvoering van de regionale investeringsagenda 'Agenda voor Twente' 2018-2022. Ten slotte, als de gemeenten daarom vragen, zetten wij ons in voor nieuwe initiatieven en ontwikkelingen die Twente verder kunnen helpen een vitale regio te zijn en te blijven.

Team economie werkt bovenal voor en samen met de 14 Twentse gemeenten. We zetten samen de schouders onder het versterken van de sociaal economische structuur in Twente. Daarnaast werken we samen met collega's van andere teams binnen Regio Twente, het waterschap, de Provincie, het Rijk, Euregio, bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en kennisinstellingen en Marketing Oost voor de toeristische promotie en marketing. Specifiek voor de regionale investeringsagenda en acquisitie werken we samen met Oost NL.

Speerpunten

- versterken van de samenwerking in Twente;
- het initiëren en faciliteren van cross-overs;
- het invullen van de rol van de overheid in het speelveld van ondernemers, onderwijs, onderzoek en andere overheden.
- Faciliteren van gezamenlijke investeringsagenda's

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Samenwerkingsagenda Regio Twente	Algemeen bestuur	November 2017
Agenda voor Twente	Bestuurscommissie AvT	Mei 2017
Wij zijn Twente – visie Vrijetijdseconomie	PHO VTE	December 2015
Programma Gastvrij Overijssel 2016-2020	Gastvrij Overijssel	Maart 2016
Marketing Visie Toerisme Twente 2022	Gastvrij Twente	Oktober 2017
Bestuursopdrachten samenwerkingsdossiers	Div bestuurlijke gremia	Jaarlijks vastgesteld of herijkt
Gebiedsagenda Oost Nederland (GAO)	Rijk, Provincie en Regio	Oktober 2013
Omgevingsvisie Overijssel	PS	April 2017
Euregiovisie 2020	Euregio	Januari 2012
Logistieke Draaischijf Twente	DB en GS	Juni 2012
Meerjarenprogramma Goederenvervoer en Logistiek	GS	November 2017
Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030	5 havengemeenten	Najaar 2017
Plan van aanpak Business in Twente 2016-2018	PHO EZ	Zomer 2016
Mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda Twente 2017	PHO Mobiliteit	Maart 2017
Lobbyagenda Twente	PHO Belangenbehartiging	Juni 2017
Twentse Energie Strategie	nog niet	Verwacht in 2018
Rapport naar Afvalloos Twente 2030	Door 14 gemeenten	April 2013
Meerjaren uitvoeringsagenda werkplein Twente	PHO Arbeidsmarkt	Jaarlijks
Leren en werken 2017	Stuurgroep Leren en Werken	December 2016
Iedereen in Overijssel doet mee (herijking 2017)	GS	November 2017

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Agenda van Twente/ Portefeuillehoudersoverleg Economische zaken/ Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/ Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie/ Portefeuillehoudersoverleg Milieu, duurzaamheid en afval Dagelijks bestuur**

Wat willen we bereiken?

- Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met buurregio's Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen.
- Benutten van mogelijkheden binnen Europese programma's met deelname van Twentse partijen in projecten.
- Verbeteren van de bereikbaarheid voor mensen, kennis en goederen door het oplossen van de infrastructurele knelpunten voor de regionaal economische structuurversterking, optimale bereikbaarheid en een concurrerend investerings- en vestigingsklimaat in Twente.
- Een betere en meer flexibel werkende regionale arbeidsmarkt, waarbij we de regionale arbeidsmarktpartijen (gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs) stimuleren in samenwerking aan regionale oplossingen voor vraag- en/of aanbod- knelpunten (tekorten en overschotten).
- Het verder ontwikkelen van Twente tot concurrerende logistieke hotspot tussen de Noordzeehavens en het achterland. We doen dit in nauwe samenwerking met provincie Overijssel op gemeenschappelijke dossiers.
- Streven naar behoud en groei van het aantal arbeidsplaatsen, toeristische bestedingen, aantal overnachtingen en naamsbekendheid van Twente door verdere inzet op de vermarkting van Twente als toeristische recreatieve regio.
- Op basis van coalition of the willing faciliteren van de uitvoering van de Agenda voor Twente (2018-2022), waarbij we inzetten op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, het vestigingsklimaat (inclusief bereikbaarheid), circulaire economie en duurzaamheid.
- Streven naar een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030, op basis van 'Coalitions of the willing'. Op afvalgebied is het streven naar een circulaire economie, waarbij afval als grondstof wordt beschouwd en uiteindelijk nog sprake is van 50 kg restafval per inwoner per jaar in Twente in 2030. Twente streeft naar 25% minder CO2-uitstoot in 2020 t.o.v. 1990 en meer gebruik van hernieuwbare energiebronnen (20%).
- Het aantrekken van nieuwe bovenregionale en internationale bedrijven op het gebied van logistiek en High Tech Systemen en Materialen (HTSM). Het faciliteren van bedrijven die willen uitbreiden en/of verankeren in Twente. Match-making van (internationale) bedrijven en kennisinstellingen.
- Afhandeling projecten en processen vanuit (oude) Agenda van Twente (2007-2017).
- Faciliteren van nieuwe economische ontwikkelingen.

Wat doen we ervoor?

- Faciliteren en initiëren van de samenwerking
- Adviseren
- Voeren van procesregie
- Uitvoeren van projectleiding
- Beheer van investeringsfondsen
- Subsidieaanvraag, -toekenning en beheer
- Relatiemanagement
- Organiseren van de Twentse inzet
- Informatievoorziening en rapportage

Met wie gaan we het onder meer samen doen?

Innovatiefonds Twente B.V.
Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente uit de Agenda van Twente 2007-2017 is het beheren van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Het Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Oost NL (zie hieronder) is fondsbeheerder. Regio

Twente heeft in voorgaande jaren financiële middelen aan het Innovatiefonds Twente beschikbaar gesteld aan vroege fase high tech ondernemingen, gericht op de topsector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. In 2019 zal er geen nieuwe inleg meer zijn vanuit Regio Twente, maar zal het Innovatiefonds Twente nog wel investeringen kunnen doen in nieuwe participaties of een 2e ronde investeringen in ondernemingen waar in eerdere jaren reeds in is geïnvesteerd door het fonds. Hiervoor zijn in de voorliggende periode reserveringen gepleegd in het fonds. Uitvoering is zoals gezegd in handen van Oost NL die hiervoor een vergoeding ontvangt. Daar is reeds rekening mee gehouden in de totale inleg door de fondsbeheerder. Hier zijn in 2019 geen extra kosten mee gemoeid voor Regio Twente.

Oost NL N.V.
Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. (zie hierboven). Ook nu de Agenda van Twente afgelopen is blijft Oost NL in 2019 een actieve partner voor Regio Twente als fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente dat doorloopt ook zonder nieuwe inleg.

Indicatoren		Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Vrijetijdseconomie op de agenda houden van de Euregio	Toerisme in visie 2020	Toerisme opgenomen in nieuwe visie 2030
2.	Geprioriteerde, technische en financieel onderbouwde lobby voor aanpak bereikbaarheidsknelpunten	Shortlist bereikbaarheidsknelpunten	Onderbouwing gereed voor actieve lobby
3.	Arbeidsmarktmonitor	12 digitaal/4 analoog	12/4
4.	Optimaal faciliteren van ambtelijke en bestuurlijke ontmoetingen	10 ambtelijke EZ-dagen 10 bestuurlijke Twentedagen	10 ambtelijke EZ-dagen 10 bestuurlijke Twentedagen
5.	Thema bijeenkomsten arbeidsmarkt	3	3

Wat gaat het kosten?

Leefomgeving	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	694.330	1.775.204	1.080.873
Taakveld: Verkeer en vervoer	0	276.341	276.341
Totaal	**694.330**	**2.051.545**	**1.357.215**
Taakveld Overhead	132.721	856.408	723.687
Gemeentelijke bijdrage	**827.051**	**2.907.953**	**2.080.901**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

Belangenbehartiging

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Dagelijks Bestuur/ Portefeuilleberaad Belangenbehartiging**
Directeur leefomgeving/Programmamanager	**ir. G.H. Tamminga**

De lobbyactiviteiten in Den Haag en Brussel leveren een belangrijke bijdrage aan de Twentse doelen. Regio Twente heeft om die reden vertegenwoordigingen in Den Haag en Brussel. De Twentse lobby is ingebed in de Oost-Nederlandse lobby.

Samenwerking met Duitsland is van groot belang voor het versterken van de regionale economie van Twente. De concrete samenwerking met Duitsland – en in het bijzonder Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen – is van belang om grensbelemmeringen weg te nemen. In EUREGIO en MONT-verband werkt Twente aan de versterking van de (Nederlands-Duitse) grensregio. Twente is in Oost-Nederland en internationaal gezien een ondernemende hightech regio met innovatiekracht en potentie. Er wordt fors geïnvesteerd in innovatie, sociaaleconomische structuurversterking en verbetering van de bereikbaarheid. Bij tal van opgaven spelen Den Haag, Brussel en Berlijn een grote rol. Omdat Rijksbeleid en Europees beleid de kaders bepalen waarbinnen Twente haar inzet vorm kan geven óf omdat Den Haag, Europa en Duitsland de instrumenten bieden die bij kunnen dragen aan het realiseren van de regionale doelen.

Onze inzet is erop gericht de mogelijkheden van het Rijksbeleid, het Europees beleid en het beleid van de Duits buurregio's proactief te benutten door tijdig te anticiperen op politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, de Twentse belangen in Den Haag, Brussel en in grensoverschrijdende platforms en contacten onder de aandacht te brengen en te borgen in relevante beleidsdossiers en te verzilveren in relevante programma's.
Twente participeert in invloedrijke netwerken voor kennisuitwisseling, het vormen van partnerschappen voor (Europees) gesubsidieerde projecten en beleidsbeïnvloeding.

De lobby Den Haag richt zich in hoofdzaak op de behartiging van de Twentse belangen via het politiek-bestuurlijke circuit (Eerste en Tweede Kamer). De Twentse lobbyist vormt de oren en ogen van Twente in Den Haag en signaleert kansen en bedreigingen. De lobby wordt gestuurd via een strategische, dynamische lobbyagenda (shortlist lobby Twente).

Belangenbehartiging

Wat willen we bereiken?

- Verstevigen van de gezamenlijke lobby in Oost-Nederlands verband, zowel in Den Haag als Brussel. Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen in Den Haag en Brussel op basis van een geprioriteerde lobbyagenda. De prioritaire lobbydossiers zijn Regionale Economie (waaronder Technologie, Grensoverschrijdende Samenwerking en Vestigingsklimaat/Rijkshuisvesting), Bereikbaarheid (weg, water, spoor) en Leefbaarheid (waaronder asbestsanering)."

Wat doen we ervoor?

- Uitwerking en uitvoering van een strategische lobbyagenda Twente en deze gezamenlijk met maatschappelijke partners (de vier O's: ondernemers, onderzoek, onderwijs, overheden) actueel houden.
- Opstellen en uitvoeren van heldere lobbystrategieën en lobbyboodschappen op de prioritaire Twentse dossiers als benoemd in de shortlist lobby Twente. Behartigen van de Twentse belangen bij andere overheden (provincie, Rijk, EU en grensoverschrijdend).
- Zichtbaar maken van lobbyinspanningen en -successen middels een jaarrapportage lobby.
- Informatievoorziening en rapportage: verspreiding lobbybericht Haagsche Post, nieuwsbrief Twente Internationaal en via nieuwsberichten op de website van Twente.com.
- Verder structureren en organiseren van de lobby vanuit Twente.
- Tweemaandelijkse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten om lobbydossiers voor te bereiden en lobbyacties uit te zetten.
- Volgen van en actief inspelen op de voor Twente prioritaire dossiers van het Rijk, EU en de Duitse buur-Länder.
- Voorbereiden, volgen en terugkoppelen van debatten (terugmelding debatten, Kamerstukken doorsturen, Kamervragen en brieven aan Kamerleden opstellen en versturen, bestuurders in contact brengen met Kamerleden, etc.).

- Onderhouden van contacten met Kamerleden en stakeholders in Den Haag en stakeholders in Brussel en in Duitsland (Europese Commissie, Europarlementariërs, PV, EUREGIO, MONT, Landräte, Kreisen, Gemeinden, etc).
- Organiseren/faciliteren van diverse werkbezoeken en evenementen aan/in Twente en profileren Twente bij evenementen in Den Haag, Brussel en over de grens in Duitsland.
- Intensiveren van de ambtelijke en bestuurlijke contacten met partners in Nedersaksen en Noordrijn Westfalen en actieve bijdrage leveren aan de provinciale Duitslandstrategie en Duitslandagenda Enschede.
- Sluiten en onderhouden van strategische partnerschappen aansluitend op de regionale beleidsdoelen.
- Invullen schakelrol bij het verkennen van (Europese) subsidiekansen voor het realiseren van regionale opgaven; De samenwerking tussen de subsidieadviseurs van Twentse gemeenten kan worden benut om Twentse projecten en doelen beter te matchen met (Europese) subsidies.
- Faciliteren en ondersteunen van bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek in hun (inter)nationale activiteiten.
- Afstemmen Haagse lobbyactiviteiten met de Twentse lobby in Brussel en de grensoverschrijdende lobby richting Duitsland (en visa versa);

In Den Haag en Brussel wordt de belangenbehartiging al enige tijd intensief afgestemd met die van de provincies Overijssel en Gelderland, waarmee de lobby beduidend meer massa heeft gekregen. We zien hiervan de eerste resultaten, en zetten de ingezette aanpak voort. Ook wordt er op een aantal dossiers intensief afgestemd met Duitse partners via onder meer het MONT-verband, de EUREGIO en de Commissie Grens. De standpuntbepaling vindt bovendien zoveel mogelijk in triple helix-verband (samenwerkende organisaties van bedrijfsleven, overheid, onderwijs- en kennisinstellingen) plaats via de Twente Board.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting 2016	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Jaarrapportage met lobbyactiviteiten en resultaten	P		1	1	1
2.	Strategische dynamische agenda met lobbyprioriteiten	P		1	1	1
3.	Het organiseren en faciliteren van 5 ambtelijke en 5 bestuurlijke overleggen	P		10	10	10
4.	Maandelijks lobbybericht Haagsche Post	P		10	10	10
5.	Twee keer per jaar nieuwsbrief Twente internationaal	P		2	2	2

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Wat gaat het kosten?

Belangenbehartiging	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	12.000	337.549	325.549
Totaal	**12.000**	**337.549**	**325.549**
Taakveld Overhead	0	121.725	121.725
Gemeentelijke bijdrage	**12.000**	**459.274**	**447.274**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

6.2 Programma Recreatieve Voorzieningen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie Dagelijks bestuur**
Programmamanager	**ing. J. Kloots**

Inleiding

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Daarnaast beheert en onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routesystemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Belangrijke ontwikkelingen waarmee Recreatieve Voorzieningen te maken heeft zijn:
- Financiële taakstelling ten aanzien van het rendement van de recreatieparken
- De "concurrentie" met andere gebieden v.w.b. de aantrekkelijkheid voor wandelen en fietsen, waarbij de bekendheid van Twente wel toeneemt (van groot belang om de routestructuren door te blijven ontwikkelen)
- Fors toegenomen areaal aan routes

Speerpunten

Naast de reguliere exploitatie en het beheer zijn de speerpunten voor de komende jaren:
- Het blijvend door ontwikkelen van de routenetwerken voor fietsen, wandelen, paardrijden en mountainbiken en het zorgdragen voor een efficiënt beheer en een verbeterde digitale bereikbaarheid van de routes. Daarbij, voor zover mogelijk, gebruik maken van subsidies van derden end e samenwerking met de andere routebureaus in Overijssel.
- Conform het huidige beleid streven naar meer en breder gebruik van de recreatieparken (toename maatschappelijk rendement) en naar een verdere verbetering van de exploitatie van de recreatieparken. Dit uit te voeren door het huidige stringente bezuinigingsbeleid te handhaven en daarnaast te zorgen voor extra inkomsten uit pacht, evenementen en parkeren

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
KplusV: onderzoek inzake de toekomst van de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Parken worden door Regio Twente geëxploiteerd (d.w.z. geen overdracht naar de markt) met daarbij een scherpe financiële taakstelling.	Voormalige regioraad	12 november 2014
Adviezen visitatiecommissie Regioraad	Voormalige regioraad	3 juli 2013
Rendementsverbetering recreatieparken Regio Twente	Dagelijks bestuur	december 2011

Werkzaamheden
Recreatieve voorzieningen

Wat willen we bereiken?

1. Stimuleren van het gebruik van de recreatieparken en de toeristische routenetwerken, te weten het wandel-, fiets- en paardrijnetwerk en de MTB-routes.
2. Het verbeteren van het financiële rendement van de recreatieparken van 18% in 2009 naar 42% in 2019.

Wat doen we ervoor?

Recreatieparken

Recreatieparken
Regio Twente streeft naar meer bezoek aan de parken door deze aantrekkelijker te maken voor het publiek en voert hiervoor nieuwe projecten en verbeteringen uit. Ook ligt de focus op een verdere verlaging van de uitgaven van de beheerkosten en een toename van de inkomsten (verbetering rendement). Hierbij worden alle mogelijkheden onderzocht en benut om er voor te zorgen dat het stopzetten van de provinciale exploitatiesubsidie (met een afkoopsom om het hierdoor ontstane exploitatietekort af te dekken) niet leidt tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de recreatieve infrastructuur.

De verhoging van de inkomsten geschiedt door meer evenementen op de parken te (laten) organiseren en door vestiging van nieuwe bedrijven/pachters. In het oog springende werkzaamheden/ projecten voor 2018 zijn:

Doorlopen planologische procedure (door derden) van het bungalowterrein op het Rutbeek en zo mogelijk start van de aanleg;
Binnenhalen van nieuwe pachters op het Hulsbeek, het Lageveld en het Rutbeek en meewerken aan de doorontwikkeling van de bedrijven op deze parken;
Binnenhalen van extra evenementen;
Onderzoek om de parken meer proeftuin te laten zijn voor civieltechnische oplossingen
Diverse projecten op de parken om deze aantrekkelijk te houden voor publiek, bv het onderzoek naar nut en noodzaak van de uitbreiding van het water bij het Lageveld, nieuwbouw van een gebouw voor enkele pachters, speelvoorzieningen op het Rutbeek en het Hulsbeek in en rondom het water.

Routenetwerken

Getracht wordt de routes voortdurend aan te passen en deze steeds aantrekkelijker te maken voor het publiek. Ook wordt een goed en adequaat beheer gevoerd en zal de website worden geactualiseerd en bijgehouden i.v.m. een goede digitale bereikbaarheid. Tevens zorgdragen voor goed kaartmateriaal. Bij het beheer van de fietspaden en de routes wordt de samenwerking met gemeenten en met de andere, relevante partijen waar mogelijk geïntensiveerd. Kansen op het vlak van inzet van personen 'met afstand tot de arbeidsmarkt' uit de diverse gemeenten worden zoveel als mogelijk benut.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (2009)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Financiële rendements-ontwikkeling parken c.a.	P	Jaarrekening	18%	40%	42%

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Recreatieve Voorzieningen	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Openbaar groen en (openlucht) recreatie	882.683	1.910.682	1.027.999
Totaal	**882.683**	**1.910.682**	**1.027.999**
Taakveld Overhead	400	705.636	705.236
Mutaties reserves	0	136.040	136.040
Gemeentelijke bijdrage	**883.083**	**2.752.358**	**1.869.275**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

Taakstelling

In het saldo van Recreatieve Voorzieningen is een nog resterende taakstelling verwerkt van € 236.678. In 2013 heeft de Provincie Overijssel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage afgekocht. Deze afkoopsom is gereserveerd. In verband met het vervallen van de jaarlijkse bijdrage moet Recreatieve Voorzieningen in totaal € 603.885 bezuinigen. Voor zover deze taakstelling niet wordt gerealiseerd wordt deze onttrokken aan de hiervoor ingestelde reserve Provinciale bijdrage. Maatregelen om te komen tot structurele invulling van de taakstelling zijn de parkeer inkomsten op de drie recreatieparken alsmede inkomsten uit evenementen en de verwachte erfpacht opbrengsten naar aanleiding van het te realiseren bungalow park op het Rutbeek.

7. Bestuur en ondersteuning

Bestuur en ondersteuning

Op 1 november 2017 heeft het algemeen bestuur de eerste Regionale Samenwerkingsagenda, *Samen voor Twente*, vastgesteld. Deze agenda beschrijft voor de periode 2017-2020 de ambities en wat we daarvoor gaan doen. In 2019 is een evaluatie voorzien. Daarvoor gaan we met de gemeenten in dialoog: zijn zij tevreden over hetgeen wij leveren, wat gaat goed en wat kan beter? Zijn de doelen bereikt en wat zijn de ervaringen? Deze evaluatie dient mede als input voor de Samenwerkingsagenda voor de periode 2020-2024.

In 2018 is de eerste evaluatie van de gemeenschappelijke regeling, *Regeling Regio Twente*, afgerond. In 2019 werken we verder aan het invoeren van de suggesties die zijn gedaan voor de verbetering van de samenwerking.

Het taakveld overhead is centraal ondergebracht bij Bestuur en ondersteuning. Het bedrag aan overhead wat bij Bestuur en ondersteuning is opgenomen is de som van de bedragen die opgenomen is onder alle programma's.

Overzicht van baten en lasten

Bestuur en ondersteuning	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Bestuur	0	109.610	109.610
Taakveld: Overhead	3.341.326	14.455.718	11.114.393
Taakveld: Treasury	59.590	59.590	0
Taakveld: Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	430.496[2]	430.496
Totaal	**3.400.916**	**15.055.414**	**11.654.498**
Taakveld: Mutaties reserves	151.312	136.040	-15.272
Gemeentelijke bijdrage	**3.552.228**	**15.191.454**	**11.639.226**

De beleidsindicator Overhead is in 2019 (23,2%) gedaald t.o.v. 2018 (27,8%) als gevolg van een gewijzigde berekening van dit percentage. In de nieuwe berekening is rekening gehouden met de baten op het taakveld Overhead. Dit in tegenstelling tot 2018 waar enkel rekening is gehouden met de lasten op dat taakveld. De baten op het taakveld overhead ontstaan door overhead activiteiten die wij doen voor derden en deze activiteiten worden ook doorberekend. Door het saldo van het taakveld Overhead te delen door de totale lasten ontstaat een beter beeld van het overhead percentage.

Indicator	2019
Formatie	
FTE per 1.000 inwoners	0,55
Apparaatskosten	
Kosten per inwoner	€ 63,15
Externe inhuur	
Kosten als % van totale loonsom plus kosten inhuur externen	4,6%
Overhead	
% van totale lasten	23,2%

Tabel 2 Beleidsindicatoren

[2] In het genoemde bedrag zit een bedrag opgenomen voor onvoorzien van € 45.000. Dit bedrag wordt geraamd als onttrekking uit de algemene reserve.

8. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Bestuurscommissie OZJT
Programmamanager	E. Fokkink MSc.

Inleiding

De veertien Twentse gemeenten werken samen rond de decentralisaties Wmo en Jeugdzorg. Als onderdeel van deze samenwerking hebben zij een Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente (OZJT) opgericht. Via een wijziging van de Regeling Regio Twente zijn de taken voor de regionale samenwerking vastgelegd waarbij rekening wordt gehouden met de wettelijke plicht tot regionale samenwerking. OZJT wil gericht en efficiënt werken aan de taken rond jeugd en maatschappelijke ondersteuning. Dit doet men door een verbindend zakelijk partner te zijn voor zowel gemeenten als zorgaanbieders.

Onder de naam Samen 14 wordt door de Twentse gemeenten op thema's samengewerkt aan de (door)ontwikkeling van maatschappelijke ondersteuning in Twente. Samen14 kent een projectstructuur, met projectsturing en concreet opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap. Voor ieder thema geldt dat er een wethouder (lid van bestuurscommissie) en een manager (lid managersoverleg) verantwoordelijk is voor afronding van de opdracht. De thema's waarbinnen we OZJT/Samen14 samenwerken zijn ingedeeld in drie prioriteiten:

- Samen Aanpakken: thema's die de 14 gemeenten raken en een hoog risico met zich meebrengen. (Deel-)oplevering op korte termijn.
- Samen Doen: thema's waar de 14 gemeenten gezamenlijk op willen (door)ontwikkelen.
- Samen Leren: thema's waar de 14 gemeenten vooral lokaal mee te maken hebben, maar waar ervaringen delen en uitwisseling belangrijk is.

OZJT is een kleine organisatie en steunt grotendeels op de ambtelijke inzet vanuit de gemeenten in Samen 14. Tot de taken van de organisatie behoren:

- samenwerking in het sociaal domein met name rond de Jeugdzorg en Wmo faciliteren ten behoeve van de lokale uitvoering;
- de bestuurscommissie OZJT faciliteren;
- inkoop/contractmanagement uitvoeren ten behoeve van de verplichte taken jeugdzorg conform het governance-besluit;
- tijdelijke en flexibele inrichting van het (strategisch) contractmanagement en contractbeheer voor alle overige, niet verplichte gerealiseerde inkoop t.b.v. de Wmo of jeugdhulp;
- de monitoring en reflectie op de decentralisatie sociaal domein in samenwerking met het Kennispunt Twente organiseren;
- Doorontwikkeling van duurzame gezinsvormen in Twente;
- Contractmanagement uitvoering geven voor het maatwerk vervoer voor 12 gemeenten;

In 2017 heeft de evaluatie OZJT plaatsgevonden. Op het moment van opstellen van deze begroting is nog besluitvorming nodig over de concrete invulling van een aantal thema's. Deze besluitvorming kan nog van invloed zijn op deze programmabegroting. Het gaat hierbij om de thema's

- Kwaliteit en toezicht
- Huishoudelijke ondersteuning

Trends en ontwikkelingen

De bestuurscommissie OZJT bepaalt de thema's waar de gemeenten op samenwerken en daarmee ook de inzet voor OZJT. In het managersoverleg maken de gemeenten afspraken over de inzet voor de verschillende projecten. Het bestuurlijk overleg zorgt waar nodig tevens voor de doorgeleiding naar lokale besluitvorming. Bij de transitie van de nieuwe taken in 2015 stond met name het verzorgen van zorgcontinuïteit centraal. Inmiddels merken we dat gemeenten zowel lokaal als in de samenwerking steeds verdere stappen maken in de transformatie. Dit zien we binnen OZJT/Samen 14 terug in het steeds verder ontwikkelen van het contractmanagent, verbetering van monitoring en reflectie, accounthouderschap van VTT en de integrale inkoop Jeugd en Wmo.

In 2017 heeft er besluitvorming plaatsgevonden over de positionering van Veilig Thuis Twente binnen Regio Twente. Dit betekend voor de begroting 2019 dat deze regionale taak een eigen programma in deze begroting heeft gekregen en is terug te vinden in hoofdstuk 9.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visienota Transformatie jeugdzorg Twente en	Colleges van B&W	2012/2013
Visie- en keuzenota Maatschappelijke ondersteuning in Twente	Colleges van B&W	2012/2013

Werkzaamheden
Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Wat willen we bereiken?
De Twentse gemeenten werken nauw samen met het doel een optimaal werkende jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning in Twente te realiseren. Binnen OZJT pakken de gemeenten een aantal taken verplicht en vrijwillig samen op. Vanuit de Wmo en Jeugdwet is het verplicht om de volgende taken regionaal uit te (laten) voeren:

- advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (nu Veilig Thuis Twente; VTT);
- jeugdbescherming en jeugdreclassering;
- jeugdzorgplus;
- residentiële/specialistische jeugdzorg;
- crisisdienst.

Naast de verplichte samenwerking faciliteert OZJT ook de vrijwillige samenwerking en in die context worden de volgende taken uitgevoerd:

- Kwaliteit en toezicht
- Huishoudelijke ondersteuning
- Mobiliteitslab

Wat doen we ervoor?
Contractmanagement: wij willen invulling geven aan de visie vervoer en het koersdocument. Samen met de gemeenten scherpen we de rollen en taken van contractmanagers aan en stellen we een jaarplan op waarin duidelijk staat wie wanneer welke aanbieder bezoekt met welk doel. De verbinding met toezicht kwaliteit en handhaving krijgt hierin ook een plek. We richten het contract- en contactmanagement systeem verder in.

We hebben een projectstructuur ten behoeve van integrale inkoop die ertoe leidt dat we tijdig de inkoop kunnen organiseren en nieuwe overeenkomsten hebben op 1-1-2019. Wij vinden het belangrijk dat we dit met betrokken gemeenten doen en zorgen dat er veel momenten zijn waarop we elkaar informeren en kunnen spreken.

Veilig Thuis Twente krijgt een passende plek in de organisatie Regio Twente. We maken heldere afspraken over de routing van bespreekpunten met de gemeenten. Er is een informatieknooppunt ingericht. In eerste instantie fysiek, die door ontwikkeld wordt naar een digitale vorm.

We gaan meer data-geïnformeerd werken. We hebben tenminste twee keer per jaar een reflectiekamer, waar we op thema met elkaar de diepte ingaan. Er wordt ook een reflectiekamer met aanbieders georganiseerd. Wij blijven de samenwerking faciliteren en verzorgen de diverse overleggen en bijeenkomsten. Landelijke ontwikkelingen worden gevolgd en doorgeleid naar gemeenten.

Indicatoren		E/P	Bron	Nulmeting	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Integrale inkoop jeugd en Wmo: Invulling geven aan het koersdocument en verder ontwikkelen op basis van contractmanagement					
2.	Invulling geven aan de visie vervoer en verdere					

	ontwikkelen op basis van contractmanagement					
3.	Vormgeven monitoring en reflectie in samenwerking met de 14 gemeenten en Kennispunt Twente					
4.	Inrichten informatieknooppunt					
5.	Organiseren van een reflectiekamer met aanbieders					

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Taakveld: Samenkracht en burgerparticipatie	170.000	954.060	784.060
Totaal	**170.000**	**954.060**	**784.060**
Taakveld Overhead	0	563.611	563.611
Gemeentelijke bijdrage	**170.000**	**1.517.671**	**1.347.671**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

9. Veilig Thuis Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie OZJT**
Programmamanager	**M.J.H. van Zon**

Inleiding

Vanaf 1 januari 2015 moet elke regio in Nederland een Veilig Thuis organisatie hebben. Dit is vastgelegd in de Wmo en Jeugdwet. Hierin zijn de wettelijke taken en bevoegdheden van Veilig Thuis opgenomen. Voor de aansluiting op de jeugdketen is in de nieuwe Jeugdwet opgenomen dat gemeenten bij het inrichten van het advies- en meldpunt aandacht moeten hebben voor de samenhang met de jeugdketen. Veilig Thuis Twente is voor de regio Twente het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en heeft inmiddels een stevige plek ingenomen in de zorgketen in Twente. De instroom van zaken is hoog, de onderlinge samenwerking verloopt prettig. De voorliggende beleidsbegroting is gebaseerd op de wettelijke taken en bevoegdheden van de Veilig Thuis organisaties en de plus- taken zoals deze, in afstemming met het OZJT/Samen 14, zijn belegd bij Veilig Thuis Twente. Daarnaast worden enkele belangrijke en nieuwe ontwikkelingen voor 2019 beschreven.

Positionering Veilig Thuis Twente

In juli 2017 is door de BC-OZJT het besluit genomen Veilig Thuis Twente te positioneren als zelfstandige resultaatverantwoordelijke eenheid onder de Regio Twente. Dit betekent niet alleen een rechtspositionele verandering (van projectorganisatie naar zelfstandige eenheid onder de Regio Twente) maar ook een fysieke verandering c.q. verhuizing. Streefdatum op dit besluit is januari 2018, doch uiterlijk juli 2018. Op dit moment koersen we aan op 1 april 2018.

In verband met de nieuwe positionering is er op dit moment nog veel onduidelijkheid over de exacte kosten (personele kosten, huisvestingskosten e.d.) wat het lastig maakt om nu al een goede en sluitende financiële begroting 2019 op te stellen. Toch zullen we deze kosten, naast de impact van de hieronder beschreven belangrijkste nieuwe ontwikkelingen voor 2019, zo spoedig mogelijk inschatten en in de financiële begroting 2019 opnemen.

Trends en ontwikkelingen

Veilig Thuis Twente heeft zich ten doel gesteld te komen tot het stoppen en/of verminderen van de schadelijke gevolgen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en de veiligheid te borgen. Veilig Thuis Twente heeft de basis voor haar werk gelegd in 2015. De opgave voor 2016 en 2017 was de organisatie en het netwerk van VTT verder te ontwikkelen en beter aan te sluiten bij de transformatie van het sociale domein in ieder van de veertien gemeenten van Twente. Hieruit zijn de herijkte samenwerkingsafspraken gemeenten regio Twente en Veilig Thuis Twente en voortgekomen (bijlage 1).

Voor 2018 staan de positionering van VTT onder de Regio Twente en het continueren van het primaire proces tijdens dit traject van positionering centraal. Daarnaast vragen de doorlopende ontwikkelingen betreffende de samenwerking lokaal en de landelijke aandachtspunten vanuit Stap 2 van het toezicht van de Inspecties aandacht en inzet van VTT.

Voor 2018 én met name voor 2019 vragen daarnaast ook de nieuwe landelijke en wettelijke ontwikkelingen extra aandacht en inzet waarop geïnvesteerd moet worden. Deze ontwikkelingen zijn: de implementatie van het landelijke nieuwe Triage Instrument en de actualisatie en implementatie van het Landelijke Handelingsprotocol van de Veilig Thuis organisaties en de "Aanscherping van de Meldcode" en de "Radarfunctie" van de Veilig Thuis organisaties. De verwachting is dat twee laatstgenoemde ontwikkelingen in 2019 zullen leiden tot een toename van het aantal meldingen voor de Veilig Thuis organisaties. De VNG heeft hiervan een impactanalyse gemaakt.
Daarnaast zal VTT haar certificering met betrekking tot het normenkader (Kwaliteits Management Systeem ISO 9001) in 2019 moeten behalen.

Werkzaamheden

Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

Wat willen we bereiken?
Wettelijke taken Veilig Thuis Twente
Veilig Thuis Twente voert de haar toegewezen wettelijke taken uit:

- fungeren als herkenbaar en toegankelijk meldpunt voor alle meldingen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- verstrekken van advies en zo nodig bieden van ondersteuning aan adviesvragers, professionals en burgers;
- onderzoek naar aanleiding van meldingen;
- adviseren voor passende hulpverlening;
- (doen): inzetten van vervolgtrajecten van Veilig Thuis en vervolgtrajecten na overdracht in afstemming met de lokale toegang van gemeenten;
- zo nodig informeren van politie of de Raad voor de Kinderbescherming
- terug rapporteren aan de melder.

De doelstelling van Veilig Thuis Twente is om zaken na triage, zo spoedig mogelijk als verantwoord is, over te dragen aan de lokale zorgstructuren. VTT neemt al enige tijd minder zaken dan voorheen in onderzoek omdat ze eerder uitgevoerd worden als vervolgtraject, óf als advies- of ondersteuningstraject. Veilig Thuis weet zich daarnaast verantwoordelijk om zaken die onder haar aandacht zijn tijdig en zorgvuldig te beoordelen en niet los te laten voordat er een voldoende veilige situatie is en waar nodig casusregie is georganiseerd. Veilig Thuis zal complexe casuïstiek gedurende een afgesproken periode monitoren.

De plustaken van Veilig Thuis Twente zijn

- preventie- en deskundigheid bevorderende activiteiten;
- deskundige inbreng bij huisverboden en ernstige huiselijk geweld zaken met een acuut gevaar dreiging;
- uitvoeren van de bereikbare c.q. crisisdienst buiten kantoortijden voor huiselijk geweld en kindermishandeling inclusief andere spoedeisende situaties rondom jeugdigen, inclusief de bereikbaarheid buiten kantooruren voor gerelateerde organisaties (de maatschappelijk werk organisaties);
- fungeren als regionaal expertisecentrum (juridisch, gedragswetenschappelijk, preventief).

Wat doen we ervoor?
In 2019 zullen we uiteraard opnieuw uitvoering geven aan onze wettelijke en plustaken.
Hierbij stellen we ons ten doel wachtlijst vrij te werken. Daarnaast zullen de volgende ontwikkelingen in 2019 onze extra aandacht en inzet vragen:

- De “Aanscherping van de Meldcode”.
- De “Radarfunctie”.
- Behalen certificaat ISO 9001.
- Doorontwikkeling samenwerking in de zorgketen binnen de Regio Twente.
- Doorontwikkeling samenwerking VHT, OM en politie in een MDA++ aanpak.
- Doorontwikkeling registratie, managementrapportage en landelijke CBS rapportage.

Indicatoren		Huidig niveau (2018)	Ambitie niveau (2019)
1.	Wettelijke taken VTT	Van wachtlijst naar wachtlijst vrij	Wachtlijst vrij
2.	Plustaken	Ten dienste en in afstemming met ketenpartners in de regio.	Ten dienste en in afstemming met ketenpartners in de regio
3.	Aanscherping Meldcode en uitvoering Radarfunctie	2018 Voorbereiden en start implementatie	Uitvoering en gereed zijn voor de extra werkzaamheden die dit van VTT vraagt
4.	Behalen ISO certificering	2018 Voorbereiding KMS, ISO 9001	Certificering middels externe audits
5.	Samenwerking ketenpartners in de zorgketen Twente	Periodieke herijking van de samenwerkingsafspraken met de 14 gemeenten	Vastgestelde Periodieke herijking van de

			samenwerkingsafspraken met de 14 gemeenten
6.	Samenwerking VHT, OM en politie	2018 Doorontwikkeling, eerste omschrijving samenwerkingsafspraken	Uitvoering van en doorontwikkeling
7.	Doorontwikkeling registratie, managementrapportage en CBS rapportage	2018 Doorontwikkeling	Doorontwikkeling

Wat gaat het kosten?
Het moment van besluitvorming omtrent het integreren van Veilig Thuis Twente in de programmabegroting 2019 van Regio Twente heeft er toe geleid dat de financiële uitkomsten niet meer verwerkt konden worden in de programmabegroting 2019. In de loop van 2018 zullen de financiële uitkomsten verwerkt worden door middel van een begrotingswijziging. Dit heeft bij ongewijzigd beleid geen gevolgen voor de gemeentelijke bijdrage.

Veilig Thuis Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Geëscaleerde zorg 18-	0	3.415.662	3.415.662
Totaal	**0**	**3.415.662**	**3.415.662**
Taakveld Overhead	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage	**0**	**3.415.662**	**3.415.662**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10. Coalitions of the Willing

Binnen Regio Twente wordt in verschillende allianties van gemeenten, waterschap en Regio Twente-organisatie op verschillende ondersteunende werkprocessen samengewerkt. In dit hoofdstuk worden een aantal samenwerkingen beschreven.

10.1 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Colleges van B&W van de Netwerksteden**
Contactpersoon (Programmamanager)	**R. Kippers**

Inleiding

Netwerkstad Twente is een vrijwillige samenwerking van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Nadere besluitvorming over de invulling van dit programma vindt naar verwachting plaats in 2018 waarna de begroting indien nodig wordt aangepast.

Overzicht van baten en lasten

Netwerkstad	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Bestuur	201.045	186.045	-15.000
Totaal	**201.045**	**186.045**	**-15.000**
Taakveld Overhead	0	15.000[3]	15.000
Gemeentelijke bijdrage	**201.045**	**201.045**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

[3] Dit betreft een bijdrage in de kosten van het Twentehuis.

10.2 Kennispunt Twente

Verantwoordelijkheid van	**Bestuurdersoverleg Kennispunt Twente**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W / Dagelijks bestuur**
Programmamanager	**drs. I. Bakker**

Inleiding

De komende jaren wil Kennispunt Twente zich verder ontwikkelen tot een onderzoeksbureau voor alle Twentse gemeenten en voor aan de gemeenten gelieerde organisaties. Kennispunt Twente richt zich op alle domeinen die voor gemeenten en de regio Twente van belang zijn. Kennispunt Twente kent een werkprogramma waarin inspanningen voor het algemeen belang van de deelnemende gemeenten (een coalition of the willing) en Twente zijn opgenomen. Kennispunt Twente wordt aangestuurd door een bestuurlijk programmeringsoverleg en een ambtelijke regiegroep. Regio Twente is de gastheer van Kennispunt Twente. Kennispunt heeft echter een onafhankelijke positie om kritisch en onafhankelijk onderzoek en advies te kunnen garanderen.

Missie Kennispunt Twente: Kennispunt Twente stelt zich ten doel de kennispositie van de Twentse gemeenten en van de regio Twente te versterken. Dit doel bereikt Kennispunt Twente door hoogwaardige sturingsinformatie te leveren, die aansluit bij actuele besluitvorming voorzien is van duiding en handelingsperspectief biedt. Kennispunt Twente is het eerste aanspreekpunt en een betrouwbare partner voor onderzoek en advies in alle stadia van beleidsontwikkeling en – uitvoering. Kennispunt Twente onderhoudt nauwe contacten met Twentse gemeentelijke organisaties en met de regio op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau en participeert in vaste samenwerkingsverbanden en gelegenheidscoalities. Intensieve samenwerking met regionale en landelijke kennisinstituten als de UT, Saxion en VNG/VNG Realisatie draagt bij aan het optimaliseren van de kennispositie van en de productontwikkeling voor de gemeenten.

Trends en ontwikkelingen

De doorontwikkeling van Kennispunt Twente vindt plaats in een turbulente maatschappelijke context. Gemeenten moeten bezuinigen, maar krijgen ook meer verantwoordelijkheden. De samenleving wordt diverser en complexer. Burgers dienen meer en meer op hun eigen kracht te worden aangesproken. Gemeenten werken op verschillende terreinen al samen, een trend die doorzet met samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en economische zaken. De gemeenten oriënteren zich in hun bestuurlijke opgaven steeds meer regionaal. Er zijn veel overlappende vragen en thema's voor gemeenten en regio. Dit biedt voor Kennispunt kansen in het gericht opschalen en regionaliseren van vraagstukken en problemen. Kennispunt Twente wil komen tot een regionaal integrerend aanbod: samenhang waar mogelijk, specialisatie waar nodig. Het goed gebruiken van de enorme hoeveelheid beschikbare data wordt steeds belangrijker voor gemeenten. Data gedreven werken neemt een vlucht waarbij Kennispunt Twente een belangrijke uitvoerende en faciliterende rol voor de gemeenten speelt.

Speerpunten

We zijn toegewijd aan de Twentse gemeenten, Regio Twente en de Twentse samenleving. We zijn van en voor de gemeenten en willen echt bijdragen aan de kennispositie van de gemeenten en regio Twente en de regio versterken. We leggen de lat hoog als het gaat om kwaliteit van onze diensten en producten en om onze relaties met opdrachtgevers.

We werken verbindend. We verbinden kennis aan vragen. We werken gemeentegrens- en domein-overschrijdend en werken daarbij samen met kennispartners om de gemeenten en Regio Twente zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn. We zijn gespitst op het creëren van synergie en brengen maatschappelijke partijen samen.

Vanwege onze vraagbaakfunctie en door het ontsluiten en verspreiden van kennis en informatie zijn we toegankelijk voor onze partners. We zijn zichtbaar en herkenbaar door duidelijke communicatie. We organiseren kennisbijeenkomsten.

We zijn ondernemend. We nemen initiatief om de kennispositie van gemeenten en Regio Twente te verbeteren en zijn betrokken bij lokale en regionale vraagstukken, maar ook breder gericht op maatschappelijke ontwikkelingen. Vanuit deze ontwikkelingen maken we een vertaling naar de regionale en gemeentelijke situatie. We signaleren maatschappelijke ontwikkelingen en inspireren door actieve kennisuitwisseling. We zijn vernieuwend in methoden en technieken van onderzoek en in presentatie en rapportage van kennis en informatie

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursovereenkomst Kennispunt Twente 2017-2020	Colleges van gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo en dagelijks bestuur Regio Twente	DB 15 december 2016

Werkzaamheden Kennispunt Twente

Wat willen we bereiken?
Kennispunt Twente wil Twente breed kwalitatief hoogwaardig onderzoek en statistiek bieden voorzien van duiding om de kennispositie van de gemeenten en de regio te versterken. Daarnaast ondersteunen we gemeenten en regionale partners bij het versterken van data gedreven sturing.

Wat doen we ervoor?
Bij Kennispunt Twente werken onderzoekers, dataspecialisten en data scientists. Zij genereren kennis door eigen onderzoek en dataverzameling en door hun kennis te verbinden aan die van strategische partners als UT, Saxion en provincie. We maken gebruik van innovatieve en beproefde onderzoeksmethoden en zoekt synergie tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek, tussen data en duiding. De kern van de activiteiten bestaat uit statistische beschrijvingen en prognoses, monitoronderzoek en toegepast beleidsonderzoek. De burgerpanels die door Kennispunt Twente worden beheerd, zijn een belangrijke pijler onder het werk. De panels worden zo mogelijk uitgebreid naar andere gemeenten en meer participatief ingericht Daarnaast biedt de Twentse Databank een stevige basis om de implicaties van lokaal en regionaal beleid te kunnen onderzoeken. Kennispunt Twente legt deze databank aan en onderhoudt deze. De databank wordt in 2019 verder uitgebouwd.
Het duiden van maatschappelijke ontwikkelingen in de vorm van adviseren blijft een kerntaak in eigen beheer. Het ontwikkelen van nieuwe producten in antwoord op nieuwe beleidsopgaven geschiedt in samenspraak met kennisinstituten en gespecialiseerde bureaus.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Opdrachtgevers beoordelen de kwaliteit en relevantie voor besluitvorming van de producten van Kennispunt Twente positief Klanttevredenheid	E	Evaluatie 2016	2016	7,5	≥7,5
2.	Het aantal lopende projecten in een jaar met twee of meer opdrachtgevers groeit en het aantal coalities waarin Kennispunt Twente als partner samenwerkt groeit	P	zelfevaluatie	2017	10 projecten en 6 coalities	12 projecten en 8 coalities

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Kennispunt Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	1.620.563	1.372.434	-248.129
Totaal	**1.620.563**	**1.372.434**	**-248.129**
Taakveld Overhead	0	248.129	248.129
Gemeentelijke bijdrage	**1.620.563**	**1.620.563**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.3 Milieu, Duurzaamheid en Afval

Verantwoordelijkheid van	**Portefeuillehouders overleg Milleu, Duurzaamheid en Afval**
Besluitvorming in	**Colleges van B & W**
Programmamanager	**drs. S.L. van der Steen**

Inleiding

In 2016 hebben alle colleges ingestemd met de bestuursopdracht Milieu, Duurzaamheid en Afval 2017-2018. De gemeenten focussen zich in de samenwerking op de thema's Energie en Afval op basis van Coalition of the Willing. In 2018 wordt de (nieuwe) MDA-samenwerking vanaf 2019 vorm gegeven.

Milieu, Duurzaamheid en Afval

Wat willen we bereiken?

Streven naar een circulaire economie, waarbij de focus ligt op een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030. Circulaire economie is tevens opgenomen als actielijn 4 in de Agenda voor Twente en vormt daarmee een verbindingslijn met de MDA-samenwerking.

Wat doen we ervoor?

- Organiseren en ondersteunen van AO's MD en Afval en PHO MDA
- Strategisch adviseren met gemeenten en externe partners over de dan actuele MDA-thema's,
- Advisering rond uitvoering actielijn 4 Agenda voor Twente
- Regio-coördinatie Duurzaamheid
- Coördinatie afvalonderwerpen, waaronder Afvalloos Twente
- Uitvoering Twentse Energie Strategie
- Ondersteuning werkgroepen t.b.v. MDA-samenwerking

Indicatoren		E/ P	Huidig niveau 2017	Ambitie niveau (2019)
1.	Aantal bestuurlijke overleggen	P	5	5
2.	Aantal ambtelijke overleggen	P	11	11
3.	Advisering en ondersteuning inhoudelijke werkgroepen	E	Twee-wekelijkse advisering	Twee-wekelijkse advisering
4.	Overleggen regio-coördinatie DZH	P	6	p.m.
5.	Thema-bijeenkomsten	P	2	2
6.	Uitvoering Twentse Energie Strategie	E	Twee-wekelijkse advisering	Twee-wekelijkse advisering
7.	Folluw up Afvalloos Twente	E	Procesbege-leiding	Procesbege-leiding

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursopdracht MDA 2017-2018	PHO MDA/gemeenten	2016
Rapport Naar Afvalloos Twente 2030	PHO MDA/gemeenten	2013
Regionale Energievisie	Twentse gemeenten	2018
Agenda voor Twente	Twentse gemeenten	2017

Overzicht van baten en lasten

Milieu, Duurzaamheid en Afval	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Milieubeheer	85.000	85.000	0
Totaal	**85.000**	**85.000**	**0**
Taakveld Overhead	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage	**85.000**	**85.000**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.4 Twentse Kracht

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ir. J. Regtuijt

Inleiding

Twentse Kracht richt zich op doorontwikkeling binnen de geformuleerde doelstellingen voor alle 20 aangesloten organisaties. In de komende jaren willen we ons nog sterker neerzetten als facilitator aan behoeften en wensen die bij onze klanten leven. En hierbij de organisaties meer eigenaar te laten zijn en dit proces ook te faciliteren. Het motto voor de komende jaren: "Doen is het nieuwe denken".

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Voorstel op- en inrichting Platform Werken voor de Twentse Overheid	Kring van gemeentesecretarissen	29 oktober 2014

Werkzaamheden

Twentse Kracht

Wat willen we bereiken?

We richten ons op een interne Twentse arbeidsmarkt zonder belemmeringen voor de betrokken overheden en medewerkers met oog voor de opgaven van de Twentse overheden. De inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden zijn daarbij maximaal en dragen bij aan aantrekkelijk werkgeverschap van Twentse overheden. Het platform is ontstaan vanuit de wens en noodzaak om in regionaal verband arbeidsmobiliteit, flexibele en duurzame inzetbaarheid, ontwikkeling en aantrekkelijk werkgeverschap op te pakken. De samenwerking in het platform Twentse Kracht legt het accent op het beperken van kwetsbaarheid, kwaliteit, benutten van kansen en kostenbesparing en met ruimte voor verschillen in mate, schaal en aansluitsnelheid. Deze accenten staan voor samenwerking met het doel om gemeenschappelijkheid, verbinding en identiteit te borgen.

Wat doen we ervoor?

Vacature uitwisseling

Het platform Twentse Kracht biedt de deelnemende organisaties de gelegenheid op de site www.twentsekracht.com haar vacatures, klussen en projecten aan de samenwerkende organisaties kenbaar te maken. Dit draagt bij aan interne mobiliteit en helpt onderling taakstellingen te vervullen.

Twentse School

De Twentse school biedt, in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties, trainingen en workshops aan. Trainingen die direct bijdragen aan mobiliteit en flexibele en duurzame inzetbaarheid én trainingen gericht op de professionele en werkinhoudelijke ontwikkeling.

Regionale mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten

Het platform Twentse Kracht faciliteert mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten. Deze activiteiten worden jaarlijks afgestemd op de behoeften van de deelnemende organisaties.

Trainees 2017-2019

Twentse Kracht werkt steeds nauwer samen met de trainees; zij vormen een onderdeel van onze nieuwsbrief en zij voeren regelmatig flying trainee opdrachten voor ons uit.

Er ligt tot slot een voorstel om themagroepen te laten ontstaan vanuit de Regiegroep zodat de deelnemende organisaties elkaar kunnen ondersteunen bij overlappende uitdagingen waar zij voor staan. Twentse Kracht zal dit faciliteren.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (2014)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Aantal deelnemers Twentse School	P	Connexys/Intern	185	1214	1000
2.	Leden nieuwsbrief	P	Intern	0	183	500
3.	Bezoeken website	P	Google Analytics		813.399	1.000.000

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Overzicht van baten en lasten

Twentse Kracht	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Overhead	280.750	280.750	0
Gemeentelijke bijdrage	**280.750**	**280.750**	**0**

Betreft de som van baten en lasten op product / projectniveau.

10.5 Salarisadministratie

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Programmamanager	ir. J. Regtuijt

Inleiding

De gezamenlijke salarisadministratie bij Regio Twente behelst momenteel Borne, Oldenzaal, Veiligheidsregio Twente en Regio Twente, in totaal circa 2.000 verloningen. De DVO's voor 2018 zijn getekend voor VRT, Oldenzaal en Borne. Regio Twente wil een kwaliteitsslag maken op het terrein van salaris en e-HRM. Meer digitaliseren, betekent minder kwetsbaar, meer kwaliteit en efficiency van werkzaamheden. Om dit te kunnen realiseren is een doorontwikkeling van de samenwerking noodzakelijk.

Doelstellingen

De belangrijkste doelstellingen voor Regio Twente en haar samenvoegingspartners op het gebied va Salaris en e-HRM zijn:

1. Vermindering kwetsbaarheid: creëren van continuïteit in de dienstverlening.
2. Een kwaliteitsslag: door invoering e-HRM het borgen van de kwaliteit van de dienstverlening en het voorzien in een kwalitatief hoogwaardige klankbord- en informatiefunctie op het personeels- en salarisgebied ten behoeve van medewerkers, managers en bestuur.
3. Een kostenbesparing: door een gezamenlijke investering in e-HRM en door digitalisering van werkprocessen.

Voorwaarden: Het behalen van de genoemde doelstellingen is alleen mogelijk door één manier van werken. Regio Twente kan alleen dan met de samenwerkingspartners een kwaliteitsslag maken. Om dit te realiseren is een plan van aanpak opgesteld voor de jaren 2018-2020.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Besluit 'Gezamenlijke salarisadministratie'	Voormalige regioraad	3 juli 2013

Werkzaamheden
Salarisadministratie

Wat willen we bereiken?

Deze doorontwikkeling heeft een doorlooptijd van een aantal jaren, waarbij stapsgewijs resultaten worden geboekt.

Resultaten per 1 januari 2019:
De samensmelting van de salarisadministratie is gerealiseerd.
Inrichting Youforce gedeeltelijk gereed conform afspraken, zie bijlage "Planning Youforce".

Resultaten per 1 januari 2020:
Inrichting Youforce gereed conform afspraken, zie bijlage "Planning Youforce".
Er staat een professionele organisatie en volwaardig gesprekspartner die kan voorzien in de behoefte van haar samenwerkingspartners op het terrein van salaris en e-HRM.

Wat doen we ervoor?

- Plan van aanpak incl. planning opstellen en tekenen in 2018 voor de jaren 2018-2020 (dit is de voorwaarde om de doelstelling te realiseren)
- Overlegvormen vormgeven, o.a. structureel overleg met partners
- De database is afgestemd, de basis voor digitalisering van processen is gereed
- Start inrichting Youforce conform afspraken, zie planningen van aanpak voor de gemeenten "Planning Youforce"
- Er zijn meerdere overlegvormen gestart om de doorontwikkeling gezamenlijk op te pakken
- Er wordt gestart met de samensmelting van de salarisadministratie, de basis voor betere kwaliteit is gezet

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2017)	Ambitie niveau (2019)
1.	Plan van aanpak 2018-2020 voor gemeenten als voorwaarde voor de kwaliteitsslag			2018	Concept nog niet getekend	Getekende PvA's
2.	Controleverklaring 2019			2017	Aanwezig	Aanwezig

E = effectindicator en P = prestatie-indicator

Salarisadministratie	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Overhead	366.555	366.555	0
Gemeentelijke bijdrage	**366.555**	**366.555**	**0**

10.6 Agenda voor Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	**Bestuurscommissie Agenda van Twente en Colleges van B&W**
Directeur Leefomgeving (Programmamanager)	**ir. G.H. Tamminga**

Inleiding

Op 31 januari 2018 is door het algemeen bestuur besloten om € 7,50 per inwoner van de 11 deelnemende gemeenten beschikbaar te stellen voor de financiële strategie en de daarmee verbonden financiële instrumenten voor de uitvoering van de Agenda voor Twente.

Doelstellingen

Met de middelen worden o.a. subsidies verstrekt aan diverse instellingen die opgenomen zijn in de basisstructuur. Het gaat hierbij om een bedrag van € 3,50 per inwoner van de deelnemende gemeenten. Daarnaast is een financiële strategie voor de Agenda voor Twente vastgesteld, inclusief financiële instrumenten, om de financiële bijdrage van de gemeenten zo effectief mogelijk in te kunnen zetten en investeringen te doen in projecten en initiatieven die leiden tot rendement en cofinanciering. Hierbij gaat het om € 4,- per inwoner van de deelnemende gemeenten. € 1,50 daarvan is bedoeld voor versnelling en € 2,50 voor positionering.

Agenda voor Twente	Baten	Lasten	Saldo
Taakveld: Economische ontwikkeling	3.610.875	3.341.875	-269.000
Totaal	**3.610.875**	**3.341.875**	**-269.000**
Taakveld Overhead	0	269.000	269.000
Gemeentelijke bijdrage	**3.610.875**	**3.610.875**	**0**

11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

			2019		
Domein		**Taakveld**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**€ 47.672.495**	**€ 16.908.181**	**€ 30.764.314**
Saldo van baten en lasten			**€ 47.732.085**	**€ 16.967.772**	**€ 30.764.314**

Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

12. Paragrafen

De programmabegroting bevat de volgende paragrafen:
1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Verbonden partijen
5. Financiering

Evenals in voorgaande jaren stelt het algemeen bestuur voor het begrotingsjaar 2019 kaders vast om zijn controlerende kaderstellende taak en het budgetrecht uit te kunnen voeren. Deze paragrafen vormen gezamenlijk dat instrument. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

12.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Vernieuwing nota risicomanagement

Op 11 februari 2015 is een nader voorstel over nut en noodzaak van reserves en voorzieningen aan de voormalige regioraad voorgelegd. Besloten is de in dat voorstel opgenomen conclusies vooralsnog ter kennisgeving aan te nemen en een nadere brede verdieping te laten plaatsvinden met betrokkenheid van de 14 Twentse gemeenten, rekening houdend met de ontwikkelingen in de Wgr- setting van Regio Twente. In 2017 zijn wij aan de slag gegaan met het vernieuwen hoe wij binnen Regio Twente omgaan met risico management en reserve vorming. Deze vernieuwing heeft geleid tot de nieuwe "Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen". In deze nota is ook het beleid van Regio Twente voor risicomanagement en weerstandsvermogen opgenomen. De effecten van deze nieuwe nota worden voor het eerst uitgewerkt in deze paragraaf.

Weerstandsvermogen

Berekening weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te berekenen dient de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet te worden tegen de benodigde weerstandscapaciteit. Als we dit doen dan komen we uit op een ratio van afgerond 1,0. De ratio bevindt zich hiermee in de door het algemeen bestuur vastgestelde wenselijke bandbreedte van 0,8 – 1,0. In het onderstaande tabel is de berekening weergegeven.

Ratio weerstandsvermogen	
Beschikbare weerstandscapaciteit (A)	**€ 2.807.472**
Benodigde weerstandscapaciteit (B)	**€ 2.934.750**
Ratio (A/B)	**1,0**

Tabel 4 Ratio Weerstandsvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in totaal € 2,8 mln. en bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Bij veel overheidsorganisaties is sprake van "beklemde" bestemmingsreserves. Deze worden gecorrigeerd op de weerstandscapaciteit. Als "beklemde" reserves niet als beschikbare weerstandscapaciteit worden gezien is dit van invloed op de weerstandsratio. Bij Regio Twente zijn enkele bestemmingsreserves als "beklemd" geoormerkt. Deze bestemmingsreserves worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook de reserves in het kader van Coalition the Willing activiteiten worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Hieronder treft u overzicht van alle reserves en wordt inzichtelijk gemaakt welke reserves onderdeel vormen van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Omschrijving	Maakt onderdeel uit van weerstandscapaciteit?	Saldo per 31-12-2017
Algemene reserve Regio Twente	Ja	116.807
Bestemmingsreserve aandelen Twence BV	Nee, beklemd	88.446
Resultaat AVT/IPT	Nee, beklemd	2.812.899-
Totaal Algemene Reserves		**2.607.646-**
Egalisatiereserve ICT	Ja	446.705
Reserve innovatieve bedrijfsvoering	Ja	32.141
Reserve Bedrijfsvoering (VRT)	Ja	103.387
Reserve Bedrijfsvoering	Ja	225.008
Totaal reserves domein Bedrijfsvoering		**807.241**
Egalisatiereserve Leefomgeving	Ja	220.331
Egalisatiereserve parkeergelden	Ja	8.951
Reserve groot onderhoud Hulsbeek	Nee, beklemd	116.613
Reserve groot onderhoud Rutbeek	Nee, beklemd	185.572
Reserve groot onderhoud Lageveld	Nee, beklemd	8.928
Reserve groot onderhoud Arboretum	Nee, beklemd	-
Reserve groot onderhoud Fietspaden	Nee, beklemd	39.617
Reserve Routenetwerken	Nee, beklemd	0
Reserve vervanging en vernieuwing	Nee, beklemd	396.216
Reserve werkplaats HB	Nee, beklemd	83.743
Reserve stimulering Recreatie & Toerisme	Ja	216.415
Provinciale reserve recreatieve voorzieningen	Nee, beklemd	794.674
Reserve Monitoring Recreatie & Toerisme	Ja	898-
Reserve herplaatsing personeel	Ja	15.949
Reserve Milieu projecten	Ja	60.073
Totaal reserves domein Leefomgeving		**2.146.185**
Egalisatiereserve Gezondheid	Ja	478.839
Egalisatiereserve SOA Poli	Ja	121.963
Egalisatiereserve MOA/PGA	Ja	180.738
Reserve projecten	Ja	254.064
Reserve tarieftaken	Ja	327.000
Totaal reserves domein Gezondheid		**1.362.603**
Reserve salarisadministratie Netwerkstad	Nee, beklemd	30.298
Reserve Kennispunt Twente	Nee, beklemd	585.535
Reserve Netwerkstad	Nee, beklemd	360.677
Totaal reserves Coalition of the willing		**976.510**
Totaal reserves		**2.684.893**

Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit

Samengevat komt het totaal aan beschikbare weerstandscapaciteit (niet zijnde beklemd) neer op:

Omschrijving	Weerstandscapaciteit per 31-12-2017
Algemeen	€ 116.807
Gezondheid	€ 1.362.603
Bedrijfsvoering	€ 807.241
Leefomgeving	€ 520.821
OZJT	€ -
Totaal	**€ 2.807.472**

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal € 2,9 mln. en wordt bepaald door het inventariseren van risico's. Hieronder treft u een specificatie van de door Regio Twente geïnventariseerde risico's inclusief kans bepaling en financieel gevolg (impact).

Omschrijving risico	Risicowaarde (Kans X Impact)	Kans	Impact
Algemeen			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op het optreden van een datalek (informatie-beveiliging), hack e.d.	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat er niet wordt voldaan aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	€ 105.000	Onwaarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico op juridische procedures en aansprakelijkheid, bezwaarschriften, fraude e.d.	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op inefficiënt gebruik Twentehuis	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
	€ 442.500		
Gezondheid			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 315.000	Zeer waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op extra personele investeringen door publieke gezondheid asielzoekers	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 135.000	Zeer waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen project opbrengsten en opbrengsten tarief taken	€ 315.000	Zeer waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Inversteringen in het nieuwe Digitaal Dossier JGZ	€ 330.000	-	-
	€ 1.200.000		
Bedrijfsvoering			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op lagere vergoeding Agende van/voor Twente dan gemaakte kosten	€ 135.000	Zeer waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op verandering in wet- en regelgeving	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het Risico op ondersteuning coalitie taken	€ -	Zeer onwaarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op levering diensten aan externe partijen	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op aanbestedingsprocedure Bedrijfsvoering	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Inversteringen Cloud 2020	€ 421.000		
Inversteringen applicaties	€ 50.000		
	€ 913.500		
Leefomgeving			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor Coalitions of the Willing	€ 45.000	Onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor het basis taken pakket	€ -	Zeer onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op verminderde inkomsten door derving erfpacht-exploitatierechten (huren)	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op verminderde inkomsten uit evenementen	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op stormschade houtopstand recreatieparken	€ 33.750	Zeer waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
	€ 206.250		
OZJT			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 67.500	Zeer waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat er juridische procedures worden gestart naar aanleiding van contractmanagement	€ 67.500	Zeer waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
	€ 172.500		
Totaal omvang risico's	**€ 2.934.750**		

Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.

Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Domein	Risicowaarde (Kans X Impact)	Weerstandscapaciteit per 31-12-2017	Over- / onder-dekking
Algemeen	€ 442.500	€ 116.807	€ 325.693-
Gezondheid	€ 1.200.000	€ 1.362.603	€ 162.603
Bedrijfsvoering	€ 913.500	€ 807.241	€ 106.259-
Leefomgeving	€ 206.250	€ 520.821	€ 314.571
OZJT	€ 172.500	€ -	€ 172.500-
Totaal	**€ 2.934.750**	**€ 2.807.472**	**€ 127.278-**

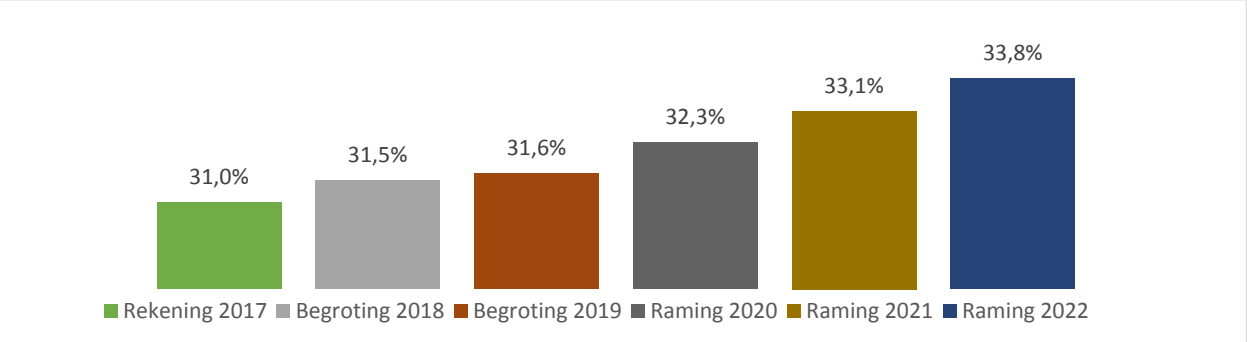
Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Financiële Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing ook een set aan verplichte financiële kengetallen wordt opgenomen.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Regio Twente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht baten en lasten. Met het kengetal solvabiliteit wordt beoordeeld in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans schuldenvrij is.

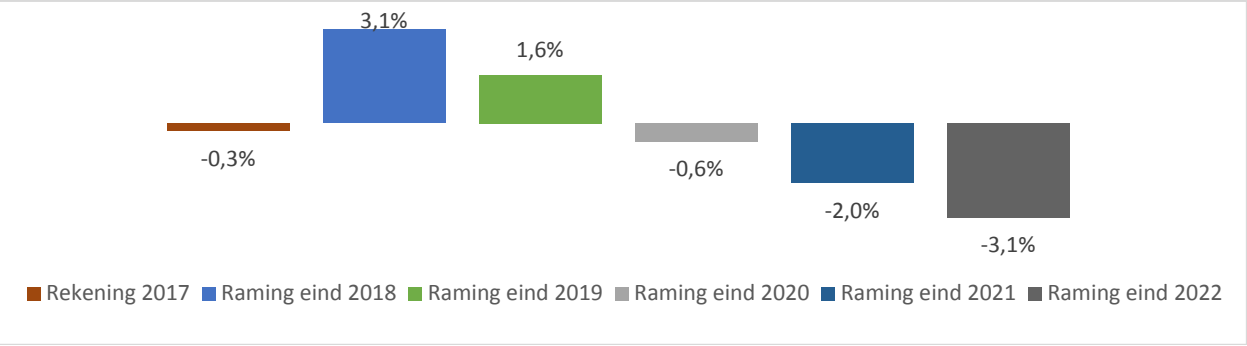

Figuur 1 Solvabiliteitsratio

De verwachting is dat de solvabiliteitsratio licht gaat toenemen in 2019. De solvabiliteitsratio wordt erg beïnvloed door de voorfinanciering in het kader van de Agenda van Twente. Regio Twente voorfinanciert indien nodig uit eigen middelen de te verstrekken bijdragen voor de Agenda van Twente. Dit heeft te maken met het jaarlijks achteraf ontvangen van de dividenduitkering van Twence en is conform de vastgestelde afspraken met het toenmalige algemeen bestuur. De solvabiliteitsratio van Regio Twente scoort volgens de VNG normen "voldoende" (>20%).

Netto schuldquote

De netto schuld quote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Regio Twente ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

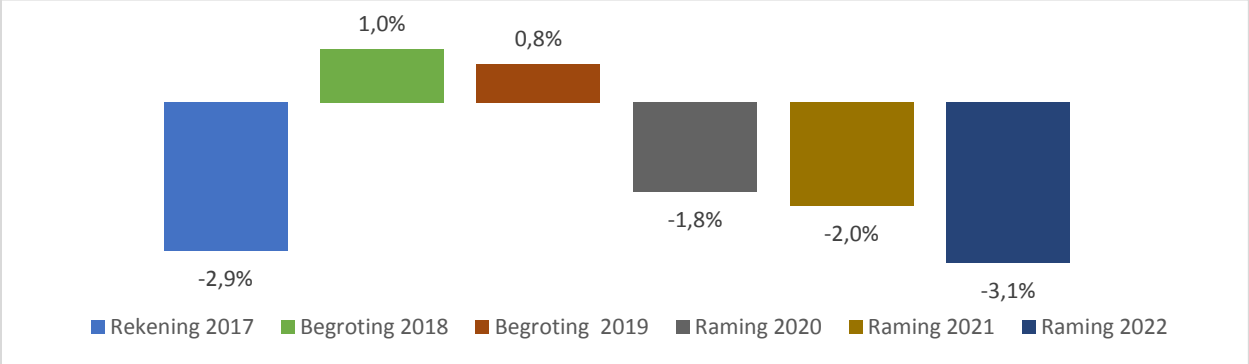

Figuur 2 Netto Schuldquote

De netto schuldquote van Regio Twente laat zien dat de druk van rentelasten en de aflossingen op de exploitatie laag is.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld

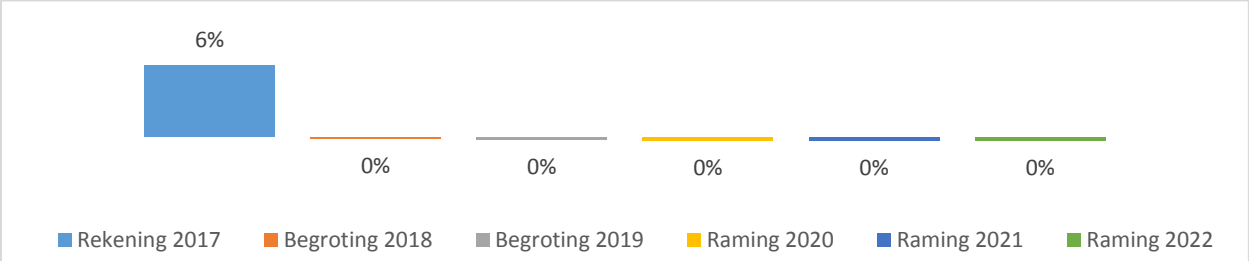
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen en omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa (cf. art. 36 BBV lid b, c, d, e en f) ook alle verstrekte leningen aan verbonden partijen en andere verstrekte leningen worden opgenomen.

Figuur 3 Netto Schuldquote Gecorrigeerd

De netto schuldquote is nu gecorrigeerd voor uitgeleend geld aan verbonden partijen en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel. De netto schuldquote inclusief uitgeleend geld laat zien dat de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie nog steeds laag is.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte Regio Twente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten en structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Figuur 4 Structurele exploitatieruimte

Bovenstaande figuur laat zien dat de structurele exploitatieruimte nihil is. Hieruit blijkt dat meerjarig de structurele lasten gedekt worden door de structurele baten, of door onttrekkingen uit reserves.

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen dan constateren we voor Regio Twente een stabiele financiële positie voor de komende jaren.

12.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routenetwerken voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming (Regio Twente, 2017).

Als eigenaar en beheerder van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, heeft Regio Twente een algemene zorgplicht om haar kapitaalgoederen adequaat te beheren en te onderhouden. In dit beheerplan wordt invulling gegeven aan de wijze van beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken. Daarmee sluit Regio Twente aan bij de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna: BBV). Nog niet eerder is er voor deze kapitaalgoederen een beheerplan opgesteld. Daarom wordt er op basis van de huidige financiële situatie en de daarbij behorende beheerstrategieën c.q. kwaliteitsniveaus een richtlijn voor de komende jaren bepaald. Het BBV schrijft een beheertermijn voor van maximaal vijf jaar.

Recreatieparken

Recreatieve Voorzieningen beheert de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden) en bezit op een aantal bijbehorende bedrijfsgebouwen. Het gaat hierbij om beheercentra met bijbehorende schuren en loodsen. Tevens bezitten de parken allemaal meerdere toiletgebouwen. Daarnaast zijn op de parken nog een aantal panden in eigendom. Deze panden zijn veelal verhuurd. . Tevens heeft Regio Twente een aantal dienstwoningen in eigendom, die worden verhuurd aan de beheerders van de parken. De boekwaarde van het in deze kapitaalgoederen geïnvesteerd vermogen staat aangegeven en gespecificeerd op de balans. Eventuele verschillen in de boekwaarde en de waarde in het economisch verkeer (zo die al bekend is) worden aangemerkt als stille reserve.

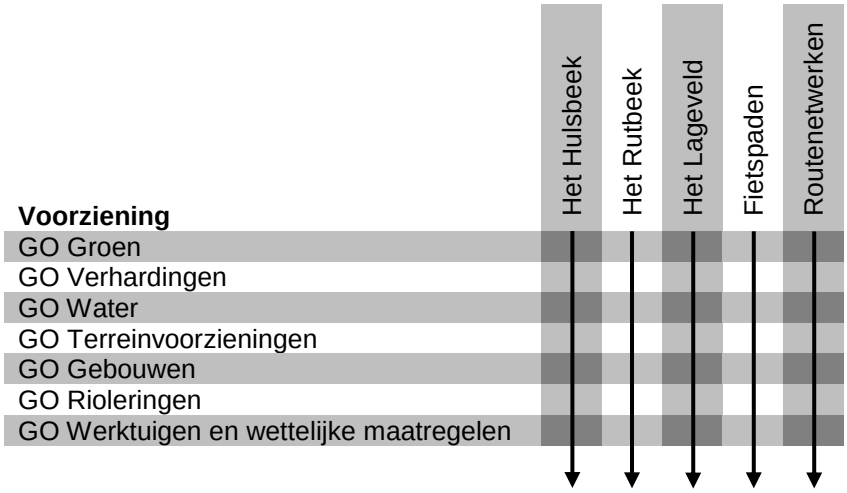
Beheerplan voor groot onderhoud

Groot en klein onderhoud houdt het object in goede, oorspronkelijke staat en is dus niet van invloed op de vooraf bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object. Volgens het BBV mogen kosten van onderhoud daarom niet worden geactiveerd; lasten van klein onderhoud dienen in het jaar van uitvoering in de exploitatie te worden opgenomen en lasten van groot onderhoud worden in een voorziening gebracht. Indien een kapitaalgoed is afgeschreven, is er geen sprake van groot onderhoud maar van vervangingsinvestering (Commissie BBV, 2017). In dit beheerplan wordt daarom alleen het groot onderhoud van kapitaalgoederen beschreven.

Dit beheerplan treedt in werking vanaf begrotingsjaar 2019 voor de duur van vijf jaar. In aansluiting op de bepalingen zoals genoemd in het BBV art. 12 lid 1, worden de kapitaalgoederen in navolgende categorieën uiteengezet in separate beheerplannen:

1. Groot onderhoud Groen;
2. Groot onderhoud Verhardingen;
3. Groot onderhoud Water;
4. Groot onderhoud Terreinvoorzieningen;
5. Groot onderhoud Gebouwen;
6. Groot onderhoud Rioleringen;
7. Groot onderhoud Werktuigen en wettelijke maatregelen.

Het onderhoud van kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, worden vanuit bovengenoemde categorieën in zeven voorzieningen ondergebracht. Vanwege het kleinschalige karakter van de kapitaalgoederen, worden deze zeven categorieën in separate paragrafen specifiek belicht. In figuur 1 wordt de relatie (symbolisch) tussen de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken en de verschillende voorzieningen weergegeven, waarin te zien is dat de voorzieningen onlosmakelijk met de recreatieparken, de fietspaden en Routenetwerken verbonden zijn.

Voor de instandhouding van de recreatieparken zijn in de begrotingen van voorgaande jaren budgetten voor jaaronderhoud en kapitaallasten opgenomen. Daarnaast zijn ten behoeve van groot onderhoud jaarlijks stelposten (dotaties aan reserves) opgenomen (circa € 132.000). Groot onderhoud wordt uitgevoerd middels een meerjarenplanning zoals verwoord in een beheerplan (zie bijlage).

Uit het beheerplan voorvloeiende financiële consequenties

Voorziening GO	Groen	Verhardingen	Water	Terrein-voorzieningen	Gebouwen	Rioleringen	Werktuigen en wettelijke maatregelen	Uitgaven per jaar
2019	€ 39.485	€ 20.407	€ 0	€ 45.289	€ 38.590	€ 2.049	€ 26.258	€ 172.078
2020	€ 12.800	€ 54.949	€ 0	€ 50.057	€ 17.241	€ 6.897	€ 62.028	€ 203.972
2021	€ 3.829	€ 44.734	€ 17.555	€ 55.333	€ 19.531	€ 0	€ 29.867	€ 170.849
2022	€ 12.176	€ 15.236	€ 12.023	€ 42.699	€ 18.244	€ 5.185	€ 45.076	€ 150.639
2023	€ 16.117	€ 17.673	€ 8.856	€ 21.767	€ 3.892	€ 2.106	€ 48.336	€ 118.747
Totaal	**€ 84.407**	**€ 152.999**	**€ 38.434**	**€ 215.145**	**€ 97.498**	**€ 16.237**	**€ 211.565**	**€ 816.285**
Jaarlijkse dotatie	*€ 16.881*	*€ 30.600*	*€ 7.687*	*€ 43.029*	*€ 19.500*	*€ 3.247*	*€ 42.313*	***€ 163.257***

Om het groot onderhoud voor de komende 5 jaren te bekostigen wordt jaarlijks een totaal bedrag van € 163.257 gestort in de hiervoor bestemde voorzieningen, de kosten worden hier rechtstreeks op in mindering gebracht.

De huidige reserves groot onderhoud zullen naar verwachting een positief saldo laten zien per 1-1-2019. Indien de bestaande systematiek zou worden voortgezet wordt er in 2019 een bedrag van circa € 132.000 gestort in de reserves groot onderhoud. Zie hieronder voor het financiële plaatje.

In de begroting 2019 worden dan de volgende bedragen toegevoegd aan de reserves voor de bekostiging van het groot onderhoud. Tevens zijn de saldi van deze reserves per 31 december 2017 aangegeven.

Park	Dotatie 2019	Saldo 31-12-2017
Hulsbeek	€ 49.864	€ 116.613
Rutbeek	€ 45.437	€ 185.572
Lageveld	€ 23.082	€ 8.928
Fietspaden	€ 17.656	€ 39.617

De saldi in de reserves groot onderhoud per 1-1-2019 (saldo 1-1-2018 + stortingen 2018 – onttrekkingen wegens kosten groot onderhoud 2018) worden gestort in de ingestelde voorzieningen groot onderhoud en dienen daarmee als 'startkapitaal' en worden op deze wijze betrokken bij de berekening van de jaarlijkse dotatie aan de voorzieningen. Hiermee verwachten wij dat deze dotatie niet boven het huidige niveau van circa € 132.000 uitkomt.

12.3 Bedrijfsvoering

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in	Dagelijks bestuur
Domein directeur	ir. J. Regtuijt

Inleiding

Bedrijfsvoering faciliteert de organisatie Regio Twente om vóór en samen met de 14 Twentse gemeenten en maatschappelijke partners tot een gezond en kansrijk Twente te komen. Bedrijfsvoering ondersteunt de primaire processen van Regio Twente in aansluiting en vooroplopend op de vraag, binnen de beschikbare budgetten. Daarnaast faciliteert Bedrijfsvoering derden, o.m. Veiligheidsregio Twente, salarisadministratie en via Twentse Kracht.

Bedrijfsvoering werkt daarbij vanuit de bedoeling, resultaatgericht en faciliteert uitnodigend, proactief en realistisch de samenwerking tussen Twentse overheden en haar partners. Ook draagt Bedrijfsvoering bij aan het zijn van een natuurlijke landingsplek van Regio Twente voor Twentse samenwerkingen.

Trends en ontwikkelingen

In de veranderende omgeving wordt van Regio Twente een flexibele, wendbare uitvoering gevraagd waarin een ondersteuning vanuit Bedrijfsvoering noodzakelijk is die mee beweegt en aanjaagt. Bedrijfsvoering denkt proactief mee met het primaire proces om samen oplossingen te vinden voor de vraagstukken van morgen om waar mogelijk versnelling te stimuleren. Daarbij kijkt Bedrijfsvoering ook kritisch naar de eigen inzet, met oog op de vraag en hetgeen in de omgeving gebeurt (benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering). Hiermee heeft Regio Twente in 2017 al een eerste stap gezet, als eerste (vergelijkbare) gemeenschappelijke regeling in Nederland.

Speerpunten

Kernthema's voor Bedrijfsvoering zijn: digitaal, verbonden en samenhang in processen. Dit dient bij te dragen aan een goede, efficiënte ondersteuning van onze klanten om het eigenlijke werk (primaire processen) mogelijk te maken. De vernieuwde digitalisering van ons werk en kaders van Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) maken in 2018 eerste stappen. In 2019 krijgen deze verder vervolg, bijvoorbeeld door verdere implementatie van visie Cloud2020, binnen de bestuurlijke ruimte.

Daarnaast wordt in 2019 structureel invulling gegeven aan de ondersteuning die nodig is om de onder 'Trends en ontwikkelingen' geschetste beweging te maken. Dit in lijn met de besluitvorming over 'nieuw beleid' dat op 7 maart 2018 door algemeen bestuur is behandeld.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Gemeenschappelijke Regeling Regio Twente	Raden, colleges van B&W en burgemeesters Twentse gemeenten	Oorspronkelijk in 1994. Laatstelijk gewijzigd per 1 januari 2016
Programmabegroting	Algemeen bestuur	Jaarlijks voor 15 april
Financiële- en controleverordening (art. 212 en 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Organisatieverordening (waarin opgenomen financieel statuut)	Voormalige regioraad	29 juni 2009
Treasurystatuut Regio Twente	Voormalige regioraad	11 november 2015
Controleprotocol Regio Twente (art. 213)	Voormalige regioraad	30 september 2015
Risicomanagement en weerstandsvermogen	Voormalige regioraad	12 februari 2014
Procesvoorstel onderzoek naar doelmatigheid c.q. mogelijke bezuinigingen en heroriëntatie samenwerking	Voormalige regioraad	10 oktober 2012
Intern controleplan Regio Twente (evaluatie wanneer benodigd)	Dagelijks bestuur	20 oktober 2014

Werkzaamheden

Domein Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?

- Verdere stappen naar een moderne, stabiele ICT omgeving en informatiemanagement en -beveiliging verder vormgeven. Uitgangspunt bij ICT omgeving is cloud, tenzij…, in lijn met visie Cloud2020. (digitaal).
- Organisatie faciliteren in ontwikkeling en concern breed beleid. (verbonden) (nieuw beleid).
- Verder verbeteren van (samenhang tussen) processen d.m.v. lean. (samenhang in processen).
- Benchmark kengetallen Bedrijfsvoering met omgeving en eerdere eigen resultaten via Vensters voor Bedrijfsvoering. (benchmark).

Wat doen we ervoor?

- Bij de uitrol van een moderne, stabiele ICT omgeving dienen het meerjarenprogramma zoals verwoord in visie 'Cloud2020' en de bestuurlijke besluitvorming (dagelijks bestuur) daarover als onderlegger. Informatieveiligheid krijgt daarbij specifiek aandacht, ook met oog op AVG. Op het gebied van informatiemanagement wordt invulling gegeven aan het in 2018 vast te stellen beleid.
- Bedrijfsvoering faciliteert de primaire processen vanuit nabijheid en met aandacht voor het gemeenschappelijk Regio Twente belang. Beleid - zoals HR beleid - krijgt daarbij primair organisatie breed vorm. In 2019 vindt structurele invulling van nieuw beleid plaats.
- Vanuit samenhang in processen is oog voor continu verbeteren, met behulp van de lean methodiek. Ook in 2019 wordt een aantal processen (verder) geoptimaliseerd.
- Jaarlijkse deelname aan en analyse van de landelijke benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering.

Indicatoren		E / P	Bron	Nulmeting (Jaar)	Huidig niveau (2018)	Ambitie niveau (2019)
1.	ICT	P	Cloud2020	2017	Office & Azure in cloud	Vervolg conform Cloud2020
2.	Nieuw beleid	P	Besluit nieuw beleid (7 maart 2018)	2018	Behoefte concern ontwikkeling op gang te brengen	Gewenste ontwikkeling te faciliteren met voldoende capaciteit.

12.4 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarin Regio Twente een **bestuurlijk** én **financieel** belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. Deze staan niet in deze paragraaf benoemd. Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

Beleidskader verbonden partijen

Het beleid van Regio Twente met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in het "Beleidskader deelneming in of relatie met rechtspersonen" die op 14 april 2014 is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Er is geen eensluidend antwoord te geven op de vraag of kan worden deelgenomen in een rechtspersoon of dat daarmee anderszins een relatie wordt aangegaan. Elk geval vraagt om een specifieke afweging. Wel kan als algemeen uitgangspunt worden aangegeven dat er vanuit de optiek van Regio Twente sprake moet zijn van een duidelijk publiek belang.

Belangrijke ontwikkelingen rond verbonden partijen

Op 6 december 2017 heeft het bestuur van het Twentebedrijf ingestemd met het opheffen van de gemeenschappelijke regeling Twentebedrijf. De budgetten voor het Twentebedrijf zijn opgenomen in het programma SSNT. Het Twentebedrijf is voor Regio Twente geen verbonden partij meer. Per 1 juli 2017 zijn PPM Oost en Oost NL gefuseerd en gaan verder onder de naam Oost NL. In 2019 wordt geen dividend uitkering verwacht van Twence Holding waardoor er geen direct financieel belang meer is in Twence Holding. Hierdoor vervalt Twence Holding als verbonden partij in 2019.

Risicoanalyse

Voor de programmabegroting 2019 heeft Regio Twente een risicoanalyse opgesteld van de verbonden partijen. Voor deze analyse is er een onderscheid gemaakt in bestuurlijke en financiële risico's. De bestuurlijke risico's, denk hierbij aan directie/bestuur en eigenaarsbelang, zijn gekoppeld aan de financiële risico's, denk hierbij aan financiële bijdrage/afhankelijkheid en aansprakelijkheid.

In het overzicht hierna wordt een opsomming gegeven van de relevante verbonden partijen met de bijbehorende meest recente (concept) jaarcijfers.

Vennootschappen en coöperaties

Oost NL N.V. statutair gevestigd te Apeldoorn Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. Om af te stemmen op en raakvlakken af te tasten met een beleidskader dat de Provincie Overijssel ook op dit gebied uitvoert, is er voor gekozen om het beheer van ons Twents investeringsfonds in handen te leggen van Oost NL Reden hiervoor is dat zij jarenlange expertise hebben opgebouwd in het beoordelen van projectaanvragen en bovendien op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in Oost Nederland. Bovendien kan hiermee voor de doelgroep een optimale match worden gemaakt voor de inzet van provinciale gelden (in geheel Overijssel) als de Twentse gelden (alleen in Twente). Om deze constructie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat Regio Twente aandeelhouder is van Oost NL, daartoe is een aandeel in de N.V. verworven. Zodra het investeringsprogramma is voltooid, wordt ook dit tijdelijke aandeelhouderschap weer opgeheven.

2.	Bestuurlijk belang	Om Oost NL N.V. in de gelegenheid te stellen om dit fonds te kunnen besturen, heeft Regio Twente één aandeel in PPM Oost N.V. aangekocht.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft één aandeel in Oost NL aangekocht. Dit is contractueel vastgelegd.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente een minimaal belang heeft in Oost NL, zij investeren ook namens de provincies Overijssel en Gelderland. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen Regio Twente en Oost NL. Het financiële risico is ook laag aangezien het financieel belang in Oost NL erg is laag en Regio Twente is ook niet financieel aansprakelijk. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Ook in 2019 blijft Oost NL een actieve partner voor Regio Twente en de fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente.
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 83.044 € 83.664
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 3.017 € 5.301
8.	Jaarresultaat 2017	€ 620

Risico

Innovatiefonds Twente B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		**Informatie**
1.	Doelstelling en openbaar belang	Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren en door middel van subsidies uitgeven van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Via deze fonds geeft Regio Twente verder vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Hierbij moet wel vermeld worden dat Oost NL fondsbeheerder is.
3.	Financieel belang	Regio Twente stelt het Innovatiefonds Twente op termijn € 10.000 beschikbaar die gericht is op de top sector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. Het bovenstaande bedrag is als volgt onderverdeeld: 2014: € 4.000 2015: € 3.000 2016: € 3.000 2017: Gereserveerd
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is hoog aangezien Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds en ook het bestuur vormt. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen het fonds en Regio Twente. De jaarlijkse bijdrage bedraagt gemiddeld € 3 mln. bovendien is Regio Twente als 100% eigenaar financieel aansprakelijk. Doordat Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds is het tegelijkertijd ook in staat om tijdig financieel bij te sturen indien nodig. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Ontwikkelingen	Het innovatiefonds is een revolverend fonds en blijft doorlopen na de afloop van de Agenda van Twente in 2019.
6.	Eigen vermogen begin 2017 Eigen vermogen eind 2017	€ 9.159 € 8.811
7.	Vreemd vermogen begin 2017 Vreemd vermogen eind 2017	€ 58 € 94
8.	Jaarresultaat 2017	€ -548

Risico

12.5 Financiering

De uitvoering van programma's wordt mede ondersteund door de financieringsfunctie. Deze functie voorziet in de financieringsbehoefte bij de uitvoering van beleidstaken, door het zo nodig aantrekken van externe financieringsmiddelen, dan wel het beheren en uitzetten van gelden die daarvoor niet direct nodig zijn. Het beleid omtrent de treasuryfunctie is vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde treasurystatuut.

Wettelijk kader

Vanwege de wijziging van de BBV is door de commissie BBV een nieuwe notitierente gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen en de beleidskeuzen van Regio Twente zijn daarin:

- Rentevergoeding over eigen vermogen wordt door de commissie BBV ontraden en daarom kies Regio Twente er ook voor om geen rente toe rekening aan het eigen vermogen.
- Het toerekenen van rente aan taakvelden dient plaats te vinden via het taakveld Treasury. Voor de vernieuwing van het BBV konden gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zelf bepalen hoe zij de omslagrente bepalen en kiezen. De omslagrente dient nu berekend te worden aan de hand van rentelasten en rentebaten op opgenomen en respectievelijk verstrekte geldleningen. Uit het opgestelde renteschema blijkt voor Regio Twente een omslagpercentage van 0,5%.

Schema rentetoerekening Begroting jaar 2019		Bedrag (in €)
a.	Externe rentelast langlopende leningen 2019	91.673
	Externe rentelast kortlopende leningen (kasgeld) 2019	0,00
		-
b.	externe rente baten IST geldleningen 2019	57.873
	externe rentebaten verstrekte hypothecaire leningen 2019	1.718
	Saldo rentelasten en rentebaten (a-b)	**32.083**
c1.	Rente GREX	0,00
c2.	Rente projectfinanciering	0,00
c3.	Rentebaat van door verstrekt leningen indien specifieke lening aangetrokken	0,00
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	**32.083**
d1.	Rente over eigen vermogen	0,00
d2.	Rente over voorzieningen	0,00
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	**32.083**
e.	Aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag %)	0.5 %
	Toe te rekenen rente aan taakvelden (in €)	32.083
f.	**Verwacht renteresultaat op taakveld treasury**	**0**

Tabel 8 Renteschema

Berekening voor gecalculeerde omslagpercentage 2019	Bedrag (in €)
Boekwaarde MVA eind 2017	4.694.561
Investeringen 2018	2.721.447
Afschrijvingen 2018	628.826
Verwachte Boekwaarde MVA begin 2019 (b)	6.787.181
Toe te rekenen rente (a)	**32.083**
Voor gecalculeerde omslagpercentage 2019 (a/b)	0,5 %

Tabel 9 Renteomslagpercentage

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Om vooral de financieringsrisico's te beperken is in de Wet FIDO een tweetal instrumenten opgenomen, te weten de **rente risiconorm** en de **kasgeldlimiet**. Door de bepalingen van de Wet FIDO worden gemeenschappelijke regelingen verplicht alle geldelijke overschotten bij het Ministerie van Financiën te beleggen, **schatkistbankieren**

Renterisiconorm
De rente risiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende lening portefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar zal worden aangepast. Herfinanciering is het aangaan van een nieuwe lening om de oude af te lossen. De rente risiconorm beperkt dus de aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. In onderstaand tabel is de renterisiconorm uiteengezet.

Nr	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Jaarekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1	Begrotingstotaal (excl.mutaties reserves)	49.032	49.941	47.672	48.350	49.199	50.069
2	Renterisiconorm (20% van 1)	9.806	9.988	9.534	9.670	9.840	10.014
3	renteherziening	-	-	-	-	-	-
4	Aflossing	125	131	138	145	153	161
5	Rente risico (3+4)	125	131	138	145	153	161
6	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	9.682	9.857	9.396	9.525	9.687	9.853

Tabel 10 Renterisiconorm

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is in de wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortlopend vreemd vermogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten (excl. de stortingen in de reserves). Het percentage wordt berekend als een kwartaalgemiddelde. Ook hiervoor geldt dat hiervan tot op heden nog geen gebruik is gemaakt.

Schatkistbankieren
Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet FIDO een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden, dit drempelbedrag is bepaald op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor Regio Twente komt dit in 2019 neer op € 358.000.

13. Financiële begroting

13.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming

			2019			2020			2021			2022		
Domein		**Taakveld**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**	**Lasten***	**Baten***	**Gem. bijdrage**
Gezondheid	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 677.019	€ 894.765	€ 217.746-	€ 694.720	€ 894.765	€ 200.045-	€ 712.891	€ 894.765	€ 181.874-	€ 731.544	€ 894.765	€ 163.221-
	7.1	Volksgezondheid	€ 17.692.801	€ 4.766.217	€ 12.926.584	€ 17.970.225	€ 4.770.177	€ 13.200.048	€ 18.363.841	€ 4.774.244	€ 13.589.597	€ 18.767.598	€ 4.778.421	€ 13.989.177
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 320.329	€ 418.474	€ 98.145-	€ 320.329	€ 422.434	€ 102.105-	€ 320.329	€ 426.501	€ 106.172-	€ 320.329	€ 430.678	€ 110.349-
Totaal Gezondheid			**€ 18.690.149**	**€ 6.079.457**	**€ 12.610.693**	**€ 18.985.274**	**€ 6.087.377**	**€ 12.897.898**	**€ 19.397.061**	**€ 6.095.511**	**€ 13.301.551**	**€ 19.819.471**	**€ 6.103.864**	**€ 13.715.607**
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341	€ 276.341	€ -	€ 276.341
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 1.730.480	€ 425.000	€ 1.305.480	€ 1.746.509	€ 425.000	€ 1.321.509	€ 1.762.951	€ 425.000	€ 1.337.951	€ 1.779.818	€ 425.000	€ 1.354.818
	3.1	Economische ontwikkeling Internationaa	€ 337.549	€ 12.000	€ 325.549	€ 343.037	€ 12.000	€ 331.037	€ 348.623	€ 12.000	€ 336.623	€ 354.311	€ 12.000	€ 342.311
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda van T	€ 44.723	€ 269.330	€ 224.607-	€ 45.859	€ 270.466	€ 224.607-	€ 47.026	€ 271.633	€ 224.607-	€ 48.224	€ 272.831	€ 224.607-
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreati	€ 2.046.722	€ 882.683	€ 1.164.039	€ 2.083.301	€ 887.939	€ 1.195.361	€ 2.120.747	€ 893.249	€ 1.227.497	€ 2.159.081	€ 898.614	€ 1.260.468
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -
Totaal Leefomgeving			**€ 4.520.816**	**€ 1.674.013**	**€ 2.846.803**	**€ 4.580.047**	**€ 1.680.406**	**€ 2.899.641**	**€ 4.640.688**	**€ 1.686.883**	**€ 2.953.805**	**€ 4.702.775**	**€ 1.693.445**	**€ 3.009.330**
Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	€ 109.610	€ -	€ 109.610	€ 111.837	€ -	€ 111.837	€ 114.113	€ -	€ 114.113	€ 116.441	€ -	€ 116.441
	0.4	Overhead	€ 14.455.718	€ 3.341.326	€ 11.114.393	€ 14.750.080	€ 3.344.931	€ 11.405.148	€ 15.051.747	€ 3.348.575	€ 11.703.171	€ 15.360.908	€ 3.352.258	€ 12.008.650
	0.5	Treasury	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-	€ 59.590	€ 59.590	€ 0-
	0.7	Algemene uitkering en overige uikeringe	€ 430.496	€ -	€ 430.496	€ 390.737	€ -	€ 390.737	€ 396.074	€ -	€ 396.074	€ 401.508	€ -	€ 401.508
Totaal Bestuur en ondersteuning			**€ 15.055.414**	**€ 3.400.916**	**€ 11.654.498**	**€ 15.312.244**	**€ 3.404.522**	**€ 11.907.722**	**€ 15.621.524**	**€ 3.408.166**	**€ 12.213.358**	**€ 15.938.447**	**€ 3.411.848**	**€ 12.526.599**
OZJT/Samen14	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 954.060	€ 170.000	€ 784.060	€ 971.261	€ 171.286	€ 799.974	€ 988.836	€ 172.591	€ 816.245	€ 1.006.793	€ 173.913	€ 832.881
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente &			**€ 954.060**	**€ 170.000**	**€ 784.060**	**€ 971.261**	**€ 171.286**	**€ 799.974**	**€ 988.836**	**€ 172.591**	**€ 816.245**	**€ 1.006.793**	**€ 173.913**	**€ 832.881**
Veilig Thuis Twent	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 3.415.662	€ -	€ 3.415.662	€ 3.460.939	€ -	€ 3.460.939	€ 3.506.851	€ -	€ 3.506.851	€ 3.553.405	€ -	€ 3.553.405
Totaal Veilig Thuis Twente			**€ 3.415.662**	**€ -**	**€ 3.415.662**	**€ 3.460.939**	**€ -**	**€ 3.460.939**	**€ 3.506.851**	**€ -**	**€ 3.506.851**	**€ 3.553.405**	**€ -**	**€ 3.553.405**
Coalition of the Willing	0.10	Bestuur NWS	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	€ 187.867	€ 202.867	€ 15.000-	€ 189.734	€ 204.734	€ 15.000-	€ 191.647	€ 206.647	€ 15.000-
	3.1	Economische ontwikkeling KP	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-	€ 1.372.434	€ 1.620.563	€ 248.129-
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-	€ 3.341.875	€ 3.610.875	€ 269.000-
Totaal Coalition of the Willing			**€ 4.900.354**	**€ 5.432.483**	**€ 532.129-**	**€ 4.902.176**	**€ 5.434.305**	**€ 532.129-**	**€ 4.904.043**	**€ 5.436.172**	**€ 532.129-**	**€ 4.905.956**	**€ 5.438.085**	**€ 532.129-**
Totaal saldo van baten en lasten programma's			**€ 47.536.456**	**€ 16.756.869**	**€ 30.779.586**	**€ 48.211.942**	**€ 16.777.896**	**€ 31.434.045**	**€ 49.059.003**	**€ 16.799.322**	**€ 32.259.681**	**€ 49.926.847**	**€ 16.821.155**	**€ 33.105.692**
			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			**€ 47.672.495**	**€ 16.908.181**	**€ 30.764.314**	**€ 48.349.886**	**€ 16.777.896**	**€ 31.571.990**	**€ 49.198.879**	**€ 16.799.322**	**€ 32.399.557**	**€ 50.068.681**	**€ 16.821.155**	**€ 33.247.526**
Totaal saldo van baten en lasten			**€ 136.040-**	**€ 151.312-**	**€ 15.272**	**€ 137.944-**	**€ 0-**	**€ 137.944-**	**€ 139.876-**	**€ 0-**	**€ 139.876-**	**€ 141.834-**	**€ 0-**	**€ 141.834-**
Mutaties Reserves	0.10	Mutaties reserves	€ 136.040	€ 151.312	€ 15.272-	€ 137.944	€ 0	€ 137.944	€ 139.876	€ 0	€ 139.876	€ 141.834	€ 0	€ 141.834
Totaal Mutaties reserves			**€ 136.040**	**€ 151.312**	**€ 15.272-**	**€ 137.944**	**€ 0**	**€ 137.944**	**€ 139.876**	**€ 0**	**€ 139.876**	**€ 141.834**	**€ 0**	**€ 141.834**
Geraamd resultaat			**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0-**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0-**	**€ 0**

Figuur 5 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

In deze begroting is n.a.v. het besluit van de voormalige regioraad d.d. 12 november 2014 rekening gehouden met de Financiële uitgangs- en aandachtspunten voor verbonden partijen die door de hoofden Financiën aan Regio Twente worden verstrekt. Daarnaast hanteren we in de begroting een aantal uitgangspunten die niet direct tot een wijziging van de gemeentelijke bijdrage leiden.

Loon- en prijscompensatie 2019

Voor de looncompensatie wordt uitgegaan van 2,7% (CPB raming). Dit is echter wat betreft de looncompensatie 'slechts' een raming. De beleidslijn in deze is dat een verschil op de loonsom (overschot of tekort) separaat met de gemeenten wordt vereffend via de tussentijdse rapportage (BERAP) of via de jaarstukken. Voor de prijscompensatie wordt uitgegaan van 2,9% (uitgangspunt werkgroep verbonden partijen Twentse gemeenten).

Bijdrage per gemeente

De gemeentelijke bijdrage 2019 (excl. de bijdrage Jeugdgezondheidszorg) wordt verdeeld over de gemeenten op basis van de inwoneraantallen per 1 januari 2018 (opgave gemeenten) en de bijdrage voor de Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen per 1 januari 2017 (cijfers CBS).

Uitgangspunten meerjarenraming

Bij de opstelling van de meerjarenraming 2020-2022 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De looncompensatie 2020 t/m 2022 wordt geraamd op 2,7% en de prijscompensatie 2020 t/m 2022 op 1,4% (conform CPB raming voor 2019);
2. Het aantal inwoners/jeugdigen is voor de jaren 2020 t/m 2022 gefixeerd op het aantal inwoners/jeugdigen opgenomen in de begroting 2019.

Zittend vervoer

Als uitvloeisel van de zorgplicht voor personeel van een reeds in 2002 afgestoten activiteit, genaamd zittend vervoer, wordt nog aan twee voormalige personeelseden een WW uitkering uitbetaald. Deze uitkering loopt nog tot uiterlijk 2020 en neemt jaarlijks af. Voor het jaar 2019 wordt nog voor ca. € 45.000 aan kosten verwacht. Deze kosten komen volledig voor rekening van de voormalige Gemeentekring Almelo-gemeenten (GKA gemeenten), omdat het zaakwaarnemend de afwikkeling betreft van een ooit door de Gemeentekring Almelo uitgevoerde activiteit.

Onvoorziene uitgaven

In 2019 wordt evenals in voorgaande jaren een post 'onvoorzien' van € 45.000,- geraamd. Om in bepaalde situaties adequaat, effectief en efficiënt te kunnen handelen verdient het aanbeveling om incidenteel te kunnen beschikken over een dergelijke begrotingspost. Het geraamde bedrag wordt onttrokken aan de algemene reserve, zodat een verhoging van de gemeentelijke bijdrage hiervoor niet aan de orde is. Voordat aanspraak gemaakt wordt op deze post, wordt nagegaan of het saldo van de algemene reserve toereikend om deze onttrekking te kunnen doen.

Het dagelijks bestuur legt vervolgens in de eerstvolgende vergadering van het algemeen bestuur verantwoording af. De onttrekking moet passen binnen het karakter en de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling. In de tussentijdse rapportage wordt gerapporteerd over mogelijke besteding van de post 'onvoorzien'. In de meerjarenraming is het bedrag voor onvoorzien op € 0 gezet in verband met onvoldoende dekking in de algemene reserve.

Tarieftaken

Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. In de begroting zijn deze taken kostendekkend opgenomen. In de praktijk blijkt dit niet altijd op te gaan. In de risicoparagraaf is dit risico benoemd.

Agenda van Twente / Innovatie Platform Twente / Twentse Innovatiesprong (AvT / IPT/ IST)

Vanaf het jaar 2007 is gedurende tien jaar het programma Agenda van Twente uitgevoerd, dit betekent dat dit programma in 2018 formeel is afgelopen en dat nog een aantal resterende werkzaamheden ter afwikkeling moeten worden uitgevoerd. Inmiddels heeft dit programma opvolging gekregen in het investeringsprogramma Agenda voor Twente, dit is een COW taak waaraan niet alle Twentse gemeenten deelnemen en dat afzonderlijk wordt toegelicht.

Daarnaast is via het MKB fonds Vouchers en Kredieten voor ca. € 3 mln. aan geldleningen verstrekt. Hierop wordt rente in rekening gebracht en ontvangen en worden deze leningen (ca. 20 in getal) naar verwachting in de komende jaren t/m 2021 successievelijk afgelost. Voor de kosten van (administratieve) ondersteuning van dit debiteurenbeheer tot 2021 is binnen het beschikbare budget van het "afgelopen" AvT programma bij AB besluit een bedrag van € 500.000,- gereserveerd. Dit bedrag wordt afdoende geacht om de kosten van debiteurenbeheer gedurende deze periode te kunnen bekostigen.

Samenwerking in 'Coalition of the Willing' verband

Er zijn verschillende ontwikkelingen m.b.t. samenwerking tussen gemeenten en Regio Twente op het gebied van bedrijfsvoering ('Coalition of the Willing'). Deze ontwikkelingen hebben geen invloed op de gemeentelijke bijdrage, omdat de kostenverrekening tussen de deelnemende partijen op basis van onderlinge afspraken worden verrekend.

13.1.1 Specificatie gemeentelijke bijdrage 2019 t.o.v. 2018

Gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2018			**€**	**29.483.686**
Begrotingswijziging 2018 Vrijetijdseconomie	€	577.205		
Begrotingswijziging 2018 OZJT	€	181.551		
Begroting 2018 na wijziging			€	30.242.442
Totale gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2019			**€**	**30.764.314**
Per saldo een stijging van de bijdrage 2019 t.o.v. 2018	**€**	**521.872**		

Uitgangspunten programmabegroting 2019	**Stijging**		**Daling**	
Loon en salarissen:				
Werkgeverslasten 2018, ambtsjubilea, periodieken, e.d.	€	321.837		
Looncompensatie (2,7%)	€	684.469		
Prijscompensatie (2,9%)	€	266.823		
Overheveling budget van VRT naar GGD-GROP	€	8.000		
Omslagrente (0,5%)	€	32.083		
Totale stijging gemeentelijke bijdrage 2019	**€**	**1.313.212**		
Aanpassing Kennispunt uit gemeentelijke bijdrage			€	575.195-
Aanpassing Netwerkstad uit gemeentelijke bijdrage			€	216.144-
Totale daling gemeentelijke bijdrage CoW 2019			**€**	**791.339-**
Totale stijging gemeentelijke bijdrage basistaken 2019 t.o.v. 2018	**€**	**521.872**		

Tabel 11 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage

13.1.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Voor de periode 2019 tot en met 2022 worden de volgende incidentele baten en lasten geraamd:

	Taakveld		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
7.1	Volksgezondheid	Lasten	€ 2.189	€ 2.085	€ 2.087	€ 2.090
		Baten	€ 2.185	€ 2.079	€ 2.079	€ 2.079
		Saldo	**€ 3**	**€ 6**	**€ 8**	**€ 11**
3.1	Economische ontwikkeling	Lasten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Baten	€ 425	€ 425	€ 425	€ 425
		Saldo	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
	Saldo individuele baten en lasten		**€ 4**	**€ 6**	**€ 9**	**€ 11**

Tabel 12 Overzicht incidentele baten en lasten

13.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan de jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen en het verloop van de reserves.

13.2.1 Geprognosticeerde balans

De prognose van de balans betreft het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de 3 jaren volgend op het begrotingsjaar.

Bedragen in €	Jaarrekening 2017	Prognose eind 2018	Prognose eind 2019	Prognose eind 2020	Prognose eind 2021	Prognose eind 2022
Materiele vaste activa	4.694.561	6.787.181	6.612.473	6.071.344	5.533.062	5.097.925
Financiële vaste activa	1.439.382	1.109.964	487.175	107.897	103.346	94.641
Vlottende activa	14.107.446	12.300.109	12.944.135	13.857.076	14.386.782	14.811.469
Totaal activa	**20.241.389**	**20.197.253**	**20.043.783**	**20.036.316**	**20.023.190**	**20.004.035**
Eigen vermogen	6.268.976	6.356.182	6.340.910	6.478.854	6.618.730	6.760.563
Vaste schulden	1.887.530	1.756.188	1.617.991	1.472.579	1.319.577	1.158.589
Vlottende schulden	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883	12.084.883
Totaal passiva	**20.241.389**	**20.197.253**	**20.043.783**	**20.036.316**	**20.023.190**	**20.004.035**

13.2.2 Berekening EMU-saldo

	Omschrijving (x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ 87	€ 15-	€ 138	€ 140	€ 142
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	€ 706	€ 728	€ 728	€ 728	€ 728
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	€ 706	€ 728	€ 728	€ 728	€ 728
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord**	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo		**€ 87**	**€ 15-**	**€ 138**	**€ 140**	**€ 142**

Verloopoverzicht reserves

Hieronder treft u het verloopoverzicht aan de van de mutaties in de reserves die worden geraamd. Met betrekking tot grootonderhoud op de recreatieparken en fietspaden worden dotaties aan reserves opgenomen. Onttrekkingen aan de reserves voor grootonderhoud geschieden op basis van een meerjarenplanning. Per jaarschijf wordt door de parkbeheerders beoordeeld welk grootonderhoud dient plaats te vinden. De kosten voor grootonderhoud worden vervolgens bij de jaarrekening onttrokken uit de reserves.

Verloopoverzicht reserves	Saldo per 31-12-2017	Saldo per 31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2019	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022
Reserve groot onderhoud recreatieparken en fietspaden	316.194	448.400	136.040		584.440	722.384	862.260	1.004.094
Egalisatiereserve Gezondheid	478.839	478.839	0	106.312	372.527	372.527	372.527	372.527
Algemene reserve	116.807	71.807	0	45.000	26.807	26.807	26.807	26.807

Tabel 13 Verloopoverzicht reserves

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen opgenomen, die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben. De dekking van deze verplichtingen is in de meerjarenraming voorzien.

Bedragen in € 1.000	Jaarlijks
Vakantiegeld	1.742
Eindejaarsuitkering	1.415
Vakantiedagen	1.540

Tabel 14 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Investeringen

Hieronder treft een overzicht van de verwachte herinvesteringen:

Herinvesteringen	2019	2020	2021	2022
Investeringen met economisch nut	608.714	247.255	262.060	336.281

Tabel 15 Herinvesteringen

Bijlagen

Bijlage 1 Gemeentelijke bijdrage 2019 (per taakveld)

Gemeente	Aantal inw. 01-01'18	0.1 Bestuur	0.10 Mutaties reserves	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0.4 Overhead	0.5 Treasury
Almelo	72.692	15.809	-1.841	0	0	0
Borne	23.116	5.027	-672	0	0	0
Dinkelland	26.297	5.719	-685	0	0	0
Enschede	158.351	34.438	-1.502	0	0	0
Haaksbergen	24.292	5.283	-467	0	0	0
Hellendoorn	35.799	7.786	-960	0	0	0
Hengelo	80.622	17.534	-1.717	0	0	0
Hof van Twente	34.932	7.597	-574	0	0	0
Losser	22.554	4.905	-341	0	0	0
Oldenzaal	31.911	6.940	-867	0	0	0
Rijssen / Holten	38.107	8.288	-2.266	0	0	0
Tubbergen	21.214	4.614	-860	0	0	0
Twenterand	33.901	7.373	-1.631	0	0	0
Wierden	24.260	5.276	-891	0	0	0
Totaal	**628.048**	**136.589**	**-15.272**	**0**	**0**	**0**
		-	-	-	-	-

Gemeente	0.7 Algemene uitkering en overige uikeringen gemeentefonds	2.1 Verkeer en vervoer	3.1 Economische ontwikkeling	3.1 Economische ontwikkeling Agenda van Twente	3.4 Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Almelo	49.827	43.519	223.327	-25.997	51.769	216.355
Borne	15.845	13.839	71.018	-8.267	16.462	68.801
Dinkelland	18.025	15.743	80.791	-9.405	18.728	78.268
Enschede	108.542	94.800	486.492	-56.631	112.772	471.304
Haaksbergen	16.651	14.543	74.631	-8.687	17.300	72.301
Hellendoorn	24.538	21.432	109.983	-12.803	25.495	106.549
Hengelo	55.262	48.266	247.690	-28.833	57.416	239.957
Hof van Twente	23.944	20.913	107.320	-12.493	24.877	103.969
Losser	15.460	13.502	69.291	-8.066	16.062	67.128
Oldenzaal	21.873	19.104	98.038	-11.412	22.726	94.978
Rijssen / Holten	26.120	22.814	117.074	-13.628	27.138	113.419
Tubbergen	14.541	12.700	65.175	-7.587	15.108	63.140
Twenterand	23.237	20.296	104.152	-12.124	24.143	100.900
Wierden	16.629	14.524	74.533	-8.676	17.277	72.206
Totaal	**430.496**	**375.993**	**1.929.515**	**-224.607**	**447.274**	**1.869.275**
	-	-	-	-	-	-

Gemeente	6.1.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	6.1.2 Samenkracht en burgerparticipatie GGD	6.81 Geëscaleerde zorg 18+	7.1 Volksgezondheid	7.1 Volksgezondheid JGZ	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Totaal
Almelo	155.983	10.187	395.338	511.369	1.921.016	5.385	3.572.046
Borne	49.603	3.240	125.717	162.615	624.305	1.712	1.149.245
Dinkelland	56.428	3.685	143.017	184.992	697.857	1.948	1.295.114
Enschede	339.791	22.192	861.198	1.113.956	3.795.458	11.730	7.394.541
Haaksbergen	52.126	3.404	132.113	170.888	618.960	1.800	1.170.845
Hellendoorn	76.818	5.017	194.694	251.836	954.273	2.652	1.767.311
Hengelo	172.999	11.298	438.466	567.154	2.080.210	5.972	3.911.676
Hof van Twente	74.957	4.895	189.979	245.737	874.867	2.588	1.668.577
Losser	48.397	3.161	122.661	158.661	560.296	1.671	1.072.788
Oldenzaal	68.475	4.472	173.549	224.485	852.470	2.364	1.577.195
Rijssen / Holten	81.770	5.340	207.246	268.072	1.208.907	2.823	2.073.118
Tubbergen	45.521	2.973	115.373	149.235	610.689	1.572	1.092.193
Twenterand	72.745	4.751	184.372	238.484	1.015.736	2.511	1.784.946
Wierden	52.057	3.400	131.939	170.663	683.987	1.797	1.234.720
Totaal	**1.347.671**	**88.015**	**3.415.662**	**4.418.148**	**16.499.030**	**46.525**	**30.764.314**

De gemeentelijke bijdrage van taakveld 7.1 Volksgezondheid JGZ is niet rechtstreeks te herleiden naar een bijdrage per inwoner, omdat uitgaven in het kader van Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen van de deelnemende gemeenten worden toegerekend. Ook de mutatie reserve van Volksgezondheid is berekend op basis van het aantal jeugdigen van de deelnemende gemeenten.